

אשיוחה בקיין

שיחות מפי
הרב אורן נזרית שליט"א

פרשת
במדבר

אשיחה בחק"ד

שיחות מפי הרב אורן נזרית שליט"א

מתוך סדרת הספרים אשיחה בחק"ד (ה' כרכים)
ניתן להשיג בטלפונים 0509013000, 0506491414
למעוניינים ניתן לקבל השיחה במייל toraoren@gmail.com

תוכן הענינים

- ג. זמן המסגל לתפילה על הנוף הבנים.....
- ג. ושם אשה גדולה.....
- ד. הצלחה בהנף הבנים?... רק תפילה ודמעות!.....
- ה. אוצר זה עלה לי בכובע של דמעות.....
- ה. "מנחה חדשה לה'" - שיהיו דברי תורה בעיניך פתדשים.....
- ז. חג השבועות - יום מחילת עוונות.....
- ז. קדשת ומעלת 'חג מתן תורה'.....
- ח. חמרת עוון 'בטול תורה'.....
- ט. ערף ויקרת נצול הזמן.....
- ט. ה'דבוק' שבא בעוון בטול תורה.....
- י. בעלי תורה זוכים להתחשבות מיוחדת.....
- י. בכיו המור של ראש ישיבת 'באר יעקב'.....
- י. תביעת ה'סבא קדישא' מהרבנית עטיה.....
- י. אי אפשר להשתמש מן השאלה הנוקבת!.....
- י. מעלת הנעור בליל שבועות.....
- יד. עדותו הנוראה של רבי שלמה הלוי אלקבץ.....
- יז. הלומד בלילה זה ברציפות - זוכה לגלוי אליהו.....
- יז. 'קדשת' החתם סופר - מכה עבודת חג שבועות.....
- יז. מדוע אין עושים בחג השבועות 'שמחת תורה'?.....
- יד. טעם למנהג אכילת 'מאכלי חלב' בחג השבועות.....
- יט. חובת ההכנה וההתקרות כתנאי לתורה.....
- כ. כדי לזכות לקדשה - צריך להיות השרש והיסוד לשם שמים.....

ניתן להקדיש פרשיות לברכה והצלחה ולעילוי נשמת זכיו"ב
לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

שיחה לפרשת במדבר

עניני ודיני חג השבועות, ומעלת התורה

אולם "לבי אומר כי שעת רצון לתפלה זו בערב ראש חודש סיון, הוא החדש שבו נתנה התורה, ואז נקראים בנים לה' אלקינו".

ומהמספר במדבר (ילקו"ש תהלים רמז תשכט) אנו למדים כמה רצויה ומקבלת תפלת ההורים על חנוף ילדיהם לתורה: "תנא דבי אליהו, מעשה בכהן אחד שהיה ירא שמים בסתר, וכל מעשיו הטובים שהיה עושה, היה עושה בסתר. והיה לו עשרה בנים מאשה אחת, ששה זכרים וארבע נקבות. ובכל יום יום היה מתפלל ומשתטח ומבקש רחמים ומלחף בלשונו עפר, כדי שלא יבוא אחד מהן לידי עברה ולידי דבר מכער. אמרו, לא יצאת אותה שנה שלמה עד שבא עזרא, והעלה הקדוש ברוך הוא על ידו את ישראל מבבל, והעלה אותו הכהן. ולא נכנס אותו כהן לעולמו, עד שראה כהנים גדולים ופרחי כהנה מבניו עד חמשים שנה, ואחר כך נכנס לעולמו".

ושם אשה גדולה...

ישנו בטוי רווח "מאחורי כל איש גדול - עומדת אשה גדולה". אמנם בהקשר לעניננו, נתן לומר: "מאחורי כל איש גדול - עומדת אמא גדולה", תפלות ודמעות של אם יהודיה על בניה שיגדלו להיות תלמידי חכמים - לעולם אינן שבות ריקם. הן פועלות גדולות ונצורות, ורבים מגדולי ישראל נבנו ונתגדלו בסיוע אותן דמעות טהורות, שזלגו מעיני אמותיהן ללא הפוגות, בשעת תפלתן על בניהן.

בספר 'אוצרות התורה', הביא את המספר על הגאון הצדיק רבי ישראל מאיר הכהן זצ"ל בעל ה'חפץ חיים', שאמו שהיתה צדקנית גדולה, לא משו מידיה ספרי התחנה, הסדור

בסיעתא דשמיא, נמצאים אנו סמוך ונראה לחג הנשגב 'חג השבועות', בו זכינו לקבל מיד הבורא את המתנה הטובה והנעלה, היא תורתנו הקדושה, אשר מעלת עצם יקרתה - מפלגת למעלה מראש, כלשון הנבואה (איוב כח, טו): "לא יתן סגור תחתייה ולא ישקל כסף מחירה: לא תסלה בכתם אפיר בשהם יקר וספיר: לא יערכנה זהב וזכוכית ותמורתה כלי פז". ומדברי החכם מכל אדם (משלי ג, טז-יח) אנו למדים גדל התועלת לאוחזים בה: "ארץ ימים בימינה בשמאולה עשר וכבוד: דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום: עץ חיים היא למחזיקים בה ותמכיה מאשר".

יום ו' סיון - יום מתן תורתנו - הוא היום הנפלא והמכונן בו ארע מעמד הר סיני, וכבר רמזו יום זה מאז מקדם בפרשת ששת ימי הבריאה, באמרו 'יום הששי' בה"א הידיעה, ללמדך שכל העולם כלו היה כדאי להבראות בשביל יום בו נתנה תורה. וכך בכל שנה ושנה, נתן לזכות בו ביום להשפעות רוחניות פבירות, דעת בינה וקרבת אלקים. על כן מן הראוי להתבונן במעלת התורה הקדושה, ובמעלת היום הקדוש בו אנו מציינים את נתינתה לישראל.

זמן המסגל לתפלה על חנוף הבנים

ראשית כל, הימים שאנו מצויים בהם, ראש חודש סיון והימים שלאחריו, מסגלים ביותר להתפלל בהם על חנוף הבנים שיהיו חכמים ונבונים, ומאירים את העולם בתורה ובמעשים טובים. וכדוע השל"ה הקדוש תקן תפלה מיחדת 'תפלת אבות על בנים', וכתב כי אמנם ראויה היא להאמר בכל השנה כלה,

והתהלים, בעקר היתה מרבה בתפלה ובתחנונים שבנה יגדל ליהודי ירא שמים.

כעבור שנים רבות לאחר מותה, מצאו בבית תהלים ישן, והביאוהו לרבי ישראל מאיר. בהגיע ספר התהלים לידו העתיר עליו בנשיקות, וכשדמעות בעיניו פנה לנוכחים ואמר: "האם יודעים אתם כמה דמעות שפכה אמי זכרונה לברכה על ספר תהלים זה, בכל יום לפנות בקר היתה אמי מתפללת בו ובוכה בדמעות שלי שיהילך שלה יהיה יהודי טוב ונאמן".

וספרה פעם בתו של החפץ חיים, וכה היו דבריה:

"סבתי לא היתה בעלת נסים מחוללת נפלאות מפרסמת וכיוצא בזה, אבל זוכרת אני שבשלהי ימיה, כאשר נתפרסם כבר שמעו של בנה בכל רחבי העולם היהודי, נגשו אליה כמה ממקורביו של החפץ חיים ובקשו לשאל את אמו של גדול הדור כמה זכתה לכן שיאיר את עיני העולם. היא שלא תלתה זכות זו במעשיה, השיבה להם כי אל להם להפנות שאלה זו אליה, שכן לא זכור לה דבר מיחד שאותו יכולה היא לשייך לכך שיוצא חלציה יגדל לתלמיד חכם כה עצום. הנוכחים נצלו את ההזדמנות, ושבו והפצירו בה שמא בכל זאת תזכר באיזה מעשה קטן שאינה מיחסת לו חשיבות, אף יש בו כדי להאיר את התעלומה.

"לא לא! אינני זוכרת" - השיבה - "אבל אם אתם שואלים, אני יכולה לומר לכם דבר פשוט אחד. לפני חתנתי בקשה אמי המנוחה לשוחח עמי דקות מספר, וכה היו דבריה: 'בתי, הקשיבי לדברי, אנו מצוים לגדל את בנינו לתורה וליראת שמים, על פן אני מבקשת ממה דבר אחד, בכל עת פנוי טלי סדור זה לדיןך והעתירי תפלה לפני בורא העולם שתזכי לגדל את ילדיך לתורה וליראת שמים, ואל תשכחי להזיל דמעות בעת תפלתך' בסיום דבריה העניקה לי סדור ובו תפלות וספר תהלים.

"זה כל מה שעשיתי" - סימה בתמימות אמו של החפץ חיים - "בכל פעם שסימתי את עבודות הבית, או אף כאשר הנחתי סיר תפוחי אדמה על האש, והמתנתי כמה דקות לסיום הבשול, הייתי נוטלת את הסדור שקבלתי מאמי עליה השלום ובוכה בדמעות שלי לרבונו של עולם שיחן את עיניו של ישראלקה שלי, ואזכה לגדלו לתלמיד חכם וירא שמים".

הצלחה בחנוך הבנים? ... רק תפלה ודמעות!

מספר, שראש ישיבה אחד, נודמן וביא לבקר את מרן הגאון רבי יצחק זאב הלוי סולוביצ'יק - הרב מבריסק וצ"ל, ומצאו יושב עם בניו ומוסר להם שיעור, ומדקדק עמם כל אחד לפי מדרגתו. לעמית זה, בניו של אותו ראש ישיבה נתפסו לרעיונות הקומוניסטים וירדו מהדרך, ולא זכה שבניו ישובו ויהגו בתורה.

שאל ראש הישיבה: "יאמר לי הרב, מהו סוד ההצלחה של החנוך שלך עם בניך?". אמר לו הגרי"ז: "הצלחה בחנוך הבנים? האם מי שהוא יכול לומר שיש לו הצלחה בחנוך? הכל זה רק תהלים ודמעות!".

וכן ספר בנו הגאון רבי רפאל הלוי וצ"ל, באחת הפעמים שיצא עם אביו לטיל כדרכו לצרף בריאותו, באמצע הטיול הופיע יהודי אחד לקראתם, ואמר לרב: "מקנא אני בכם, אחרי השואה האימה היו בכל בית ובית אבדות רוחניות בנפש, וכמעט בכל משפחה מצוי אחד שיצא לתרבות רעה. אשריכם שזכיתם לזרע ברוך ה', שכל בניך למודי ה' וכלם למדנים ויראים...".

הגרי"ז כאלו נאלם דום, ולא הגיב מאומה. הלה פנה והלך לדרכו, והם המשיכו לדרכם. והנה קרוב לגמר הטיול, לפתע פנה אליו ואמר: "היודעים כמה פמה נהרי דמעות שפכתי בעמדי ליד עריסות ילדי בקטנותם,

הייתי מתפלל ובוכה לפני רבוננו של עולם שיזכרו הילדים ויתעלו בתורה ויראת שמים!"

מעין זה מספר, שפעם אמר מאן דהוא להגרי"ז שהצליח מאד בחנוך בניו. הגיב מרן הגרי"ז ואמר: "אני הצלחתי? הקדוש ברוך הוא עזר לי, וכי יודע אתה כמה תפלות ובכיות השקעתי... אחרים מנדנדים את העריסה ושרים, ואני במקום זה אמרתי תהלים, ולא זו בלבד, אלא לא עבר עלי שמונה עשרה אחד יבש בלא דמעות".

עוד מספרים, שהגאון רבי זאב צ'צ'יק וצ"ל, מיקירי ומנקיי הדעת שבירושלים, נכנס ביום החלאקה של בנו הקטן אל הגרי"ז וצ"ל, ובקש ברכה עבור הילד.

אמר לו הרב מבריסק: "ודאי רוצים אתם ברכה שיגדל הילד לתלמיד חכם וירא שמים. נו, תלמיד חכם הוא יהיה כפי ערך שילמד אתו האבא, וירא שמים - הוא יהיה כפי רבוי הדמעות שתשפך האמא עבורו".

אוצר זה עלה לי בכובע של דמעות...

מספר על הגאון רבי משה סופר וצ"ל בעל ה'חתם סופר', שלעת זקנתו, כשלא היה לו כבר כח למסר את השעור בשיבתו, צנה שבנו הגאון רבי אברהם שמואל בנמין סופר וצ"ל בעל ה'כתב סופר' ימסר את השעור במקומו. תמהו התלמידים, בידועם שרבי אברהם צעיר הוא לימים, ואיך ימסר שעור בפני תלמידי חכמים מפלגים.

ואמנם רבי אברהם מסר שעור בעמקות וחרירות פאחד הגדולים. תלמידיו של החתם סופר השתוממו מאד והתפעלו מעלוי צעיר זה, ומהרו לבית אביו לבשר לו על שזכה לבן גאון גדול כזה. כשנכנסו לביתו, שאדם הרב אודות השעור של בנו. ענו תלמידיו: "אשריו ואשרי חלקו של רבנו שזכה לבן זה שלא נופל מאביו".

כשמע הרב את דבריהם, זלגו עיניו דמעות, ואמר להם: "וכי חושבים אתם שבחנם זכיתי בבן גדול כזה? דעו לכם תלמידי שאוצר זה עלה לי בכובע של דמעות, מיום שנולד רבי אברהם לא היתה תפלה שלא בכיתי בה בדמעות שלי ששזכה שהבן יגדל בתורה...".

ואכן תלמידי ה'חתם סופר' מספרים, שבכל פעם לאחר שסיים את תפלת העמידה, היו רואים שלולית של מים במקום שעמד מרובי הדמעות ששפך לפני ה'.

ואף מרן הכתב סופר וצ"ל, זכה למה שזכה אביו, הוא התברך מאת ה' בששה בנים, וזכה לראות את כלם גדולי ומורי ישראל וצ"ל: הגאון רבי יעקב עקיבא סופר, הגאון רבי משה סופר, הגאון רבי שמחה בונם סופר בעל 'שבט סופר', הגאון רבי יצחק לייב סופר שכהן פנשיא בארץ הקודש ונשיא מחזיקי הדת בגליציה, מחבר ספר 'סופר מהיר' ועוד, הגאון רבי שמעון סופר אב"ד ערלוי, מחבר ספר 'התעוררות תשובה', הגאון רבי שלמה סופר אב"ד ברגסאז מחבר ספר 'חוט המשלש'.

פעם גלה אביהם ה'כתב סופר' בדרשה שנשא בנשואי אחד מבניו, פיצד זכה לכל זה, וכה היו דבריו: "בכל תפלה ותפלה בכיתי על בני, ושפכתי שיח שיהיו יראי חטא ובעלי תורה, וברוך ה' יכול אני לומר פי בעבור זה - זכיתי שתהא מטתי שלמה".

"מנחה חדשה לה" - שיהיו דברי תורה בעיניך כחדשים

הנה, בחג השבועות, צותה התורה להביא מנחה חדשה לה', כפי שנאמר (ויקרא כג, טז) "עד ממחרת השבת השביעת תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה לה'", וכן נאמר (במדבר כח, כו): "וביום הבפורים בהקריבכם מנחה חדשה לה'". וכתב הפלי יקר' שבא צווי זה דוקא בחג השבועות, יום מתן תורה,

דאָשפּדל באַרײַתא, אית ליה חירו מכלא” (כל מי שעוסק בתורה יש לו חרות מהכל), הרי לנו כי למוד התורה הקדושה משחרר את לומדה משליטת היצר הרע הוא מלאך המות.

והנה איתא בגמרא (קדושין פס): “אמר רבי יצחק, יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום”, שנאמר ‘רק רע כל היום’, ובאר בספר ‘בינה לעתים’ (ח”ב דרוש ג’ לחדש אלול): ‘יצרו של אדם מתחדש בכל יום’ - מורה על פח ההתחדשות של היצר הרע, אשר בכח זה משתמש הוא לפתות את האדם ולהפילו ברשתו. וכל כך למה? מאחר והוא מתמיד בעבודתו כל יום בפתוי בני אדם שילכו אחרי תענוגי העולם והכליו, הרי עבודתו הבלתי נלאית מהנה סבה שלא ישמעו לו, כי כלל מוסד הוא שתענוג תמידי אינו תענוג, והתמדת כל תענוג גורמת לאדם שיקוץ בו. וכדי למצא פתרון לבעיה זו, מדרכי היצר הרע שעם התמדתו יום יום - הוא מתחדש תמיד, ומטעים לאדם כעין טעם חדש בכל פעם בתענוגי העולם, ומתוף שטבע האדם לנטות אחרי דברים מחדשים, מוצא הוא ענן וטעם בפתויו.

וכיון שכן, על ידי התורה שלמד האדם אתמול - אין בכחו לנצח את יצרו של היום, כיון שאין הוא אותו יצר הרע של אתמול, שפבר נתחדש בתחבולות חדשות. מה גם שאמרו (ספ”ק נב, א) ‘כל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו’, וכיון שנתגדל בתורה - היצר גדל עמו, וצריך להתחדש בדברי תורה כדי להתגבר על חדושיו של יצרו הרע, על כן אמרה תורה ‘בכל יום יהיו בעיניך כחדשים’ כיום מתן תורה מחדש, ובזה יהיה לך הפח להתגבר על חדושי יצרך.

לרמז כי התורה צריכה להיות כחדשה אצל האדם בכל יום, כאלו היום קבלה מהר סיני. וכדכתב רש”י על הפסוק (דברים כו, טז): “היום הזה ה’ אלהיך מצוה לעשות את החקים האלה” - בכל יום יהיו בעיניך חדשים, כאלו בו ביום נצטוו עליהם.

ולפי זה, מוכן גם כן מדוע לא הזכירה התורה במפרש ש’חג שבועות’ הוא יום מתן תורה, הואיל ולא רצה הקדוש ברוך הוא להגביל יום ידוע לקבלת התורה, לפי שצריך האדם שיהיה דומה לו בכל יום ויום מכל ימות השנה, כאלו אותו יום קבלה מהר סיני. ואמרו חז”ל (ערובין נד, ב) ‘ידיה ירוך בכל עת’ - למה נמשלו דברי תורה ל’יד’? מה ד’ זה כל זמן שהתינוק ממשמש בו מוצא בו טעם, כך התורה כל ההוגה בה מוצא בכל יום טעם חדש, וכיון שכל עת מוצאים בה טעם חדש - נחשב כל יום ל’יום מתן תורה’, על כן אין ראוי להגביל יום ידוע לנתינתה.

ועדין יש להבין, מדוע יש צורך שיהיו דברי תורה בעיני האדם בכל יום כחדשים? ומלבד פשטות פונת חז”ל שיהיו דברי תורה חביבים בעיניו ולא יקוץ בהם כבדברים ישנים, יש להוסיף עוד טעם לדבר:

הלא ידוע כי התורה היא תכלין ותרופה שאין פדגמיתה פנגד יצר הרע, וכמו שאמרו חז”ל (קדושין ל, ב): “אמר הקדוש ברוך הוא לבני ישראל בראתי יצר הרע - בראתי לו תורה תכלין”. ואמרו רבותינו (אבות פ”ו מ”ב): ‘חרות על הלחת’ - אל תקרי חרות אלא חרות, שאין לה כן חורין אלא מי שעוסק בתורה. ובמדרש איתא (שמו”ר פל”ב) מהו חרות? חרות מן הגלויות, חרות ממלאך המות. ובזהר הקדוש (בראשית דף קנב, ב): “כל מאן

א. ובגמרא (ספ”ק נב, ב): “אמר רבי שמעון בן לקיש: יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו, שנאמר ‘צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו’. ובאר ה’בינה לעתים’ (פס) ענין ‘מתגבר עליו בכל יום’ שגם לאחר שהיצר הרע השתלט על האדם, אין הוא מסתפק בכך, אלא מבקש להתגבר עליו עד מות, ‘ומבקש להמיתו’ - רודף אותו עד חרמה.

וּבְזָה מְצִינּוֹ טַעַם וְהַסֵּבֵר לַתּוֹפְעָה הַמְּפֹלְאָה
וְהַבְּרוּכָה הַקִּיָּמָת בְּדוֹרָנוּ, הִיא תּוֹפְעַת 'רְבוּי
הַסְּפָרִים', 'עֲשׂוֹת סְפָרִים הַרְבֵּה אֵין קֶץ' -
סְפָרִים לְמֵאוֹת וְאַלְפִים יוֹצְאִים לְאוֹר עוֹלָם
בְּנוֹשְׂאִים שׁוֹנִים וּמְגוֹנִים, חֲדוּשֵׁי הַלְכָה, אַגָּדָה,
לְקוּטִים, מוֹסֵר. כְּמַעַט אֵין לָךְ אַבְרָךְ בֶּן עֲלִיָּה
בְּדוֹר הַזֶּה שְׁלֵא הוֹצִיא לְאוֹר בְּדַפּוּס אֶת חֲדוּשֵׁי
תוֹרָתוֹ.

וְלִדְבָרֵינוּ, נִתֵּן לומר כִּי הַשְּׂפִיעַ הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא בְּדוֹר הַזֶּה שֶׁפַע שֶׁל 'כַּח חֲדוּשׁ'
בַּתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, שִׁיְהִיָּה מִשְׁקַל כְּנֶגֶד 'כַּח
הַחֲדוּשׁ' הַנוֹרָא שֶׁל הַיֵּצֵר הָרַע בְּדוֹרָנוּ, בְּכָל
יוֹם מִיֵּצֵר מְכַשִּׁיר טֶלְפוֹן חֲדָשׁ וּ'מִתְקַדֵּם' מֵאֵלוֹ
שֶׁלְפָנָיו, דוֹר שְׁלִישִׁי, דוֹר רְבִיעִי, גֵּרְסָה כְּזוֹ
וּגֵרְסָה אַחֲרָת. לְעַמַּת אוֹתוֹ כַּח חֲדוּשׁ דְּטִמְאָה,
הַגְּבִיר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת כַּח הַחֲדוּשׁ
דְּקִדְשָׁה, אֲשֶׁר יִשְׁמַשׁ כְּתַבְלִין לְכַח הַיֵּצֵר
הַמְּתַחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם.]

חג השבועות - יום מחילת עוונות

אָמְרוּ בִּירוּשָׁלַיִם (ר"ה פ"ד ה"ח): "רְבִי
מִשְׁרָשֵׁיָא בְּשֵׁם רַבִּי, בְּכָל הַקְּרָבָנוֹת כְּתִיב 'חֲטָא'
[שְׁעִיר עֲזִים לְחֲטָאת] וּבַעֲצֵרָת אֵין כְּתִיב
חֲטָא [שְׁנַאֲמַר בּוֹ "שְׁעִיר עֲזִים אֶחָד לְכַפֵּר
עֲלֵיכֶם"], אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְכִינֵן
שְׁקִבְלָתָם עֲלֵיכֶם עַל תּוֹרָה, מַעֲלָה אֲנִי עֲלֵיכֶם
כְּאֵלוֹ לֹא חֲטָאתֶם מִימֵיכֶם". וּבִפְרוּשׁ 'קֶרְבֵּן
הַעֲדָה' עַל הִירוּשָׁלַיִם (שם) כָּתַב עַל זֶה: "שְׁבֻכָל
שְׁנָה בַעֲצֵרָת הוּא כִּיּוֹם אֲשֶׁר עֲמַדְנוּ לִפְנֵי הַר
סִינַי וּמְקַבְּלִים הַתּוֹרָה מִחֲדָשׁ, הַלֶּכֶף אֵין שֵׁם
חֲטָאת בִּיּוֹם הַזֶּה".

וְהִנֵּה עֲנִנֵן זֶה שֶׁהִיוּ יִשְׂרָאֵל הַעוֹמְדִים סְבִיב
הַר סִינַי מְנַקִּים מִחֲטָא וְעוֹן, מוּבָא גַם בְּמִדְרָשׁ
רַבָּה (שֵׁהש"ר פ"ד): "שְׁעָלוּ מִן הַרְחָצָה - שֶׁהִיוּ
כְּלוֹן מְרַחֲצִין מִן הַעוֹנוֹת, רַבִּי אַחָא וְרַבִּי
מִשְׁרָשֵׁיָא בְּשֵׁם רַבִּי אִידִי אומֵר בְּכָל הַמוֹסְפִין
כְּתִיב (בַּמִּדְבָר כח, טו, כב): וּשְׁעִיר עֲזִים אֶחָד
לְחֲטָאת, וּשְׁעִיר חֲטָאת, אַבֵּל בַּעֲצֵרָת אֵין כְּתִיב

חֲטָאת, לְלַמֵּדךָ שְׁלֵא הִיָּה בְיָדָם לֹא חֲטָא וְלֹא
עוֹן". וּבְחֲדוּשֵׁי הַרְד"ל (עַל הַמִּדְרָר שֵׁם סק"י)
הִבִּיא בְּשֵׁם הַרוֹקַח סִימָן רצ"ה, שֶׁכָּתַב לְפִי
זֶה טַעַם נוֹסֵף לְאִסוּר תַּעֲנִית בְּחַג הַשְּׁבִיעוֹת,
וְזוֹ לְשׁוֹנוֹ: "לֹא מְצִינּוֹ שֶׁלְמִי צְבוּר כִּי אִם
בַּעֲצֵרָת, עַל כֵּן אִסוּר לְהַתְעַנּוֹת בִּיּוֹם עֲצֵרָת
אֲפֵלוֹ אִם מִתְעַנֶּה בְּכָל יוֹם... עַל כֵּן צְרִיכִים
יִשְׂרָאֵל לְשַׁמַּח שְׁמוּחַל לְהֵם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
עוֹנוֹתֵיהֶם דְּאִמְרֵינוּ בִּירוּשָׁלַיִם וְכוּ' מַעֲלָה אֲנִי
עֲלֵיכֶם כְּאֵלוֹ לֹא חֲטָאתֶם מִימֵיכֶם".

וּבַסְּפָר 'גְּלִיּוֹנֵי הַש"ס' לְהַגְאֹן רַבִּי יוֹסֵף
עֲנַנִּיל וְצ"ל (פְּסָחִים סח, ב) כָּתַב דְּאֶפְשֵׁר שֶׁהַרוֹקַח
בְּאֵר כֵּן בְּדַבְרֵי הַגְּמָרָא (שם): "הַפֵּל מוֹדִים
בַּעֲצֵרָת דְּבַעֲיָנָן נְמִי לְכֶם, מֵאִי טַעְמָא? יוֹם
שְׁנַתְנָה בּוֹ תּוֹרָה הוּא" וְרַש"י שֵׁם: 'דְּבַעֲיָנָן
נְמִי לְכֶם - שִׁישְׁמַח בּוֹ בְּמֵאֲכָל וּמִשְׁתָּה,
לְהִרְאוֹת שְׁנוּחַ וּמְקַבֵּל יוֹם זֶה לְיִשְׂרָאֵל שְׁנַתְנָה
תּוֹרָה בּוֹ. אֵךְ הַרוֹקַח וְצ"ל בְּאֵר, דְּכִינֵן שֶׁהוּא
יוֹם שְׁנַתְנָה בּוֹ תּוֹרָה, אֲזִי אוֹתוֹ יוֹם נִמְחָלִין
בּוֹ הַעוֹנוֹת וּכְדַבְרֵי הִירוּשָׁלַיִם, וְלָכֵן אִסוּר
לְהַתְעַנּוֹת בּוֹ.

נִמְצְאוּ לְמִדִּים, שֶׁכְּשֵׁם שְׁאֲבוֹתֵינוּ בְּמַעֲמַד
הַר סִינַי זְכוֹ לְמַחֲלַת עוֹנוֹת, בְּחִינַת 'כְּאֵלוֹ
לֹא חֲטָאתֶם מִימֵיכֶם' - כֶּף מְדִי שְׁנָה בְּשָׁנָה
בְּחַג הַשְּׁבִיעוֹת, בְּאֵם הָאָדָם מְקַבֵּל עַל עֲצָמוֹ
בְּקַבְלָה גְּמוּרָה וְחִלוּטָה לְקַיֵּם אֶת כָּל הַתּוֹרָה
שְׁצוּנוֹ ה' יִתְבָּרַךְ, בְּבַחֲיָנָה שֶׁל 'נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע'
- אֲזִי גַם הוּא זוֹכֵה לְמַחֲלַת עוֹנוֹת, וְנַעֲשֶׂה
טְהוֹר וְנָקִי כְּאֵלוֹ לֹא חֲטָא מִיָּמָיו.

קדשת ומעלת 'חג מתן תורה'

וּבַסְּפָר 'בְּנִיָן עוֹלָם' (פְּרָק טז) כָּתַב בְּשֵׁם
סֵפֶר 'צְרוּר הַחַיִּים' (שְׁעַר תְּרַע דְּבִי דִינָא, לְחַג
הַשְּׁבִיעוֹת) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: "וְיוֹם זֶה מְסֻגֵּל לְאִישׁ
הַנִּלְכָּב לְבַקֵּשׁ וּלְחַנּוּן עַל נַפְשׁוֹ שֶׁתִּמְצָא חֵלְקָה
הַנִּחְלָק לָהּ בְּסִינַי, וְלָכֵן לֹא נִכְתַּב 'זְמַן מַתָּן
תּוֹרָה' כִּי זְמַנָּה בְּכָל יוֹם. וְכִמוֹ שֶׁמִּשְׁשָׁה וּבְגִי
יִשְׂרָאֵל הַשְּׁתַּדְּלוֹ בְּקַבְלָתָהּ וְנַתְּנָה לְהֵם - כֶּף

עתה המשתדל בחלקו להוציא לפעל, מוסרין אותו לו מן השמים. ויום זה מסגל טפי לזה".

"לכן ישתדל האדם בפרישות קדשה בשלשית ימי ההגבלה, ויתבודד הרבה שתהא אימת שמים עליו, שהשגת חדושי תורה היא כענין נבואה, וצריכה הכנה כמותה. ולולי הפרישה מעסקי עולם וחסומת פיו ממותרי דבור, לא ישיג חלקו כראוי, רק כמסתכל באספקלריה שאינה מאירה, וכמו שאמר רבי מתתיה בן חרש (יומא ד, ב) על הפסוק: (שמות כד, טז) "וישפן כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענן" - לא בא הכתוב אלא לאים עליו (להבדילו מבני אדם שתחול עליו אימה, רש"י), כדי שתהיה התורה נתנה באימה ברדת ובזיע".

וכתב השל"ה הקדוש (מסכת שבועות): "חייב אדם לשמח בזה החג ביותר, כי הוא יום שזכינו בו לכתר תורה וכו' והשמחה אשר ישמח תהיה שמחה רוחנית, להודות ולהלל לה' יתברך שנתן לנו התורה, ולהתעורר מאד בלבבו להתקדש ולתקן מעשיו ולהיות מכתר בכתר תורה, לקיים 'והגית בו יומם ולילה', פי היום הקדוש הזה הוא יומא דדינא, וכמו שכתב בספר 'תולעת יעקב' בסוד חג השבועות וזו לשונו, ודע כי כמו שבראש השנה רצה הקדוש ברוך הוא להשגיח ולדרש מעשי בני אדם, פי הוא יום הבריאה הראשונה וחדוש העולם, וכמו שתקנו לומר 'זה היום תחלת מעשיך' - כן רצה ביום מתן תורתנו, שהוא מורה על חדוש העולם, להשגיח ולדרש על מעשה העולם ולדונו על פרות האילן, כדאימא בגמרא (ר"ה טז, א) דבעצרת נדונין על פרות האילן, וכבר בארנו כי הם הנשמות הפורחות מאילנו של הקדוש ברוך הוא, והעולם נדון ביום זה על התורה שנתנה בו, שבטלו עצמם ממנה".

חמרת עוון 'בטול תורה'

כאשר קבלו ישראל את התורה - לא קבלוה רק בתור ספר חקים שמחייבים הם

לנהג על פיו, אלא קבלו עליהם את עסק התורה כתכלית בפני עצמה. כל איש ישראל מכרח להגות בתורה בכל כחו, ולא ימוש ספר התורה מפיו יומם ולילה, וכלשון הרמב"ם ב'משנה תורה' (ת"א, ח): "כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה בין עני בין עשיר בין שלם בגופו בין בעל יסורין בין בחור בין שהיה זקן גדול שתשש כחו אפלו היה עני המתפרנס מן הצדקה ומחזר על הפתחים ואפלו בעל אשה ובנים חייב לקבץ לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה שנגמר והגית בו יומם ולילה".

ובאותה מדה ששגכה מעלת מצות למוד תורה יותר מכל המצוות, כמו שאמרו ותלמוד תורה כנגד כלם', כף עוון בטול תורה - חמור הוא מכל העבירות, וכן איתא בספרי (הובא בשע"ת ש"ג סי"ד): "כשם ששכר תלמוד תורה גדול מכל המצוות, כף ענש המבטל גדול מכל העבירות". ואמרו בירושלמי (תגינה פ"א ה"ז): "ותר הקדוש ברוך הוא על עבודה זרה גלוי עריות ושפיכות דמים, ולא ותר על בטול תורה". ובגמרא (שבת לב, ב) בעוון בטול תורה בניו של אדם מתים, עוד שם (לג, א) בעוון בטול תורה חרב ובזה רבה ודבר ובצרת בא, ובני אדם אוכלין ואינן שבעים. וכן אמרו (ק"ט, ב) "לא חרבה ירושלים אלא בשביל בטול תורה".

הגאון רבי איסר זלמן מלצר וצ"ל, היה מדגיש כמה חמור ונורא עוון בטול תורה, וזאת על פי הנאמר במסכת יומא (לה, ב): "תנו רבנן: עני ועשיר ורשע באין לדין... רשע אומרים לו: מפני מה לא עסקת בתורה? אם אמר: נאה הייתי וטרוד ביצרי הייתי, אומרים לו: כלום נאה היית מיוסף?"

ולכאורה קשה, וכי העבדה שהיה טרוד ביצרו מהנה הצדקה לרשע שלא למד תורה? והרי במלים אלו הוא בעצם כמוסיף חטא על פשע, לא רק שלא עסק בתורה אלא היה עסוק בעבירות... דומה הוא לאותו ילד

שהמלמד שאל אותו מדוע נעדר מהתלמוד תורה, והוא כהצטדקות אומר כי היה טרוד בגנבות...

מתוך הגאון רבי איסר זלמן: מכאן למדים אנו עד כמה חמור הוא הענש על בטול תורה, עד כדי כך שבעל העברה מנסה להחליץ מעוון חמור זה (בתחלת דינו שהוא על דברי תורה) על ידי כך שהוא תולה בעצמו חטאים אחרים, ובלבד שלא יתפס בעוון בטול תורה.

ערך ויקרת נצול הזמן

והנה אומר הגרי"ש אלישיב זצ"ל: איתא במשנה (שבת פכ"ג מ"ה): "המעמץ [עיניו של גוסס] עם יציאת נפש הרי זה שופך דמים", ובמסכת שמחות (פ"א מ"ד): "אין מעצמין את עיניו, הנוגע בו ומזיזו הרי הוא שופך דמים, רבי מאיר היה מושלו לנר שהוא מטפף, כיון שנגע בו אדם מיד כבהו, כך כל המעצם את עיני הגוסס, מעלין עליו כאלו הוא שומט את נשמתו", ולכאורה יש להתקשות, הלא גוסס זה עתיד עוד רגעים ספורים למות, ומדוע יש להתיחס למקרב את מיתתו רגע אחד לפני כן כרוצח מתעב? הלא אבד הוא בסך הכל כמה שניות מספר.

אלא, אומר הגרי"ש, מכאן למדנו ערך רגע בחייו של יהודי, ברגע אחד אפשר לקנות עולם ומלואו, שניה של למוד תורה, ואפילו של מחשבה בלבד בדברי תורה, שזה הוץ שאין לו מן ותכלית, לאבד רגע אחד מחייו היקרים של יהודי - אין חמור מזה...

וכן ידוע משם רבי יהודה לייב חסמן זצ"ל ראש ישיבת חברון, שדקדק בדברי יונה הנביא למלחים העומדים להשליכו מן האנייה (יונה א, יב): "שאוני והטילני אל הים" -

והקשה אותו גאון, מהו 'שאוני'? וכי לא די לומר הטילני? אלא בקש מהם הנביא שיעכבו את הטלתו אל הים ככל האפשר, ואפילו כדי רגע קט, כדי השקות של 'שאוני', כי אין יקר בעולם יותר מרגע בחייו של יהודי, עד כדי כך שאפילו כשכבר נגזר עליו למות, בכל זאת, עדין כדאי להאריך את חייו אפילו כהרף עין, כי אין אתנו יודע עד מה גדול ערכו של רגע...

דברים אלו עומדים אל מול עינינו כתמרור אזנה, וכ'מחייב' עצום! החיים של כל אחד מאתנו מרכבים מאלפים ורבבות שעות ורגעים, וכמה מהם מבזבזים ללא תועלת... עלינו לדעת ששל כל רגע שהאדם לא נצל לתורה - הוא יתבע בבית דין של מעלה, ויענש במלוא חמרת הדין. הקדוש ברוך הוא הפקיד בידינו יהלומים, פנינים, רגעים יקרים מפז, ואנו לוקחים את היהלומים ומאבדים אותם לחנם, כמה בזיון וקצף. וכן אמרו רבותינו (סנהדרין צט, א): "כי דבר ה' בזה" - רבי נהוראי אומר: כל שאפשר לעסק בתורה ואינו עוסק".

ה'דבוק' שבא בעוון בטול תורה

הגאון הצדיק רבי אליהו דושניצר זצ"ל, משגיח ריחני דישיבת לומז'א בפתח תקוה, היה נוהג לספר את הספור הבא, אותו שמע מפי הגאון רבי אלעזר משה הורביץ מפינסק זצ"ל, בהדגישו כי כדאי וראוי לפרסמו ברבים.

ונה ספור המעשה:

איש היה בקלם, סוחר ובר אורגן, ושמו ר' נטע, ולו בת יחידה - אותה השיאה לבחור בן ישיבה, מפלג ותלמיד חכם, וקצב לו נדוניה של כמה אלפי רובל, ומספר שנים

ב. והנה פשוט פונת חז"ל לדרש 'כי דבר ה' בזה' - שהמתרשל מדברי התורה גורם בזיון לתורה שהיא דבר ה', אולם יש להרחיב דרש חז"ל, שהלא עולם ומלואו נבראו במאמר ה', כנאמר (תהלים לג, ו) "בדבר ה' שמים נעשו" - ומטרת בריאת העולם הייתה עבור התורה, כדברי המדרש (כ"ד פ"א): "בראשית ברא אלהים, ואין ראשית אלא תורה", נמצא המתרשל מדברי תורה - מבזה את מאמר ה' שברא את העולם, הואיל וה' ברא את הכל למען התורה, והוא משתמש באותה בריאה להבל וריק, הלא נמצא כביכול שאין מאמר ה' חשוב בעיניו, ורמנא לצלן.

של אכילה על שלחנו, כדי שיוכל לישב ולעסוק בתורה בשלום ובנחת. וכך הנה - האברך הצעיר שקד על התורה כל ימי היותו סמוך על שלחן חותנו.

כשנשלם הזמן המדבר וירד הזוג מעל שלחנו, התחילה הבת לטען לבעלה כי מעתה מכרח הוא לדאג לפרנסת המשפחה, הבעל סרב בנחרצות וטען שאינו יכול להפרד מהתורה ולעסוק במסחר, וכי ישליך לים כל תורתו שלמד שנים בשקידה עצומה? עד שהשיאתו אשתו עצמה, ואמרה: נקח את כסף הנדונינה ונפתח בית מסחר, אני אעמד שם כל שעות היום חוץ משתי שעות ביום שאתה תחליף אותי, ובשאר השעות תוכל להמשיך וללמד תורתך במקום. הלה הסכים ועשו כן.

והנה בשלשת החודשים הראשונים אמנם נהג כך, אבל אחר כך, משתי שעות עלה המנון לארבע שעות, ואחר כך שמונה שעות, עד שנשקע כלו במסחר ולא היה לו זמן אפילו לפתח גמרא.

לא עברה תקופה ארבה, והנה יום אחד, כאשר האשה מתכווננת לצאת מביתה אל חנותה, לפתע פתאום אווז אותה חנק אים... הרופא הבהל לבית ולא ידע מה לעשות. כך המשיכו תחושות החנק ונהיו תכופות יותר, הבעל דרש בכל הרופאים, ואף בקר עמה אצל הרופאים המהללים שבעיר וינה, אף ללא הועיל... בעירה התחילו להתלחש כי יתכן ונתפס בה "דבוק"...

בהמלצת כמה מרעיו, נסע הבעל עם אשתו לעירה סטוצין, שם התגורר מקבל צדיק אחד ושמו ר' מנדל ז"ל, שהיה ממחה בהוצאת 'דבוקים'. כשבאו לפניו, הפיר אותו צדיק במראיתו של החולנית כי כח רוחני מסים השתלט עליה, ולשאלותיו - אכן השיב קול ממעמקי בטנה, או אז נבהלו כל השומעים והבינו כי מדבר בלא אחר מאשר 'דבוק'. אבל הצדיק ר' מנדל עדין היה מספק בדבר, ושאל לו: "מי הולך אתך?", כלומר עם הנפש

המגלגלת, ויאמר: "חמשה מלאכי חבלה, ושםם כך וכך", אז אמר ר' מנדל ז"ל כי נכון אמר ואכן זהו דבוק אמתי.

רבי מנדל החל לחקר את ה'דבוק' מנין הוא ומה היו מעשיו בהאי עלמא, מתשובותיו התברר שהמדבר ברוחו של בחור ישיבה מברייסק, אשר הגר לאפריקה, שם יצא לתרבות רעה ועבר רחמנא לצלן על כל התורה בלה, לאחר מכן נסע בעגלה, נפל ממנה ונהרג, וכך הוא מתגלגל והולך בעולם, ללא שהוא מוצא מנוחה. שאל הצדיק: מדוע לא עשית תשובה קדם מיתתך? ויען לו המת, כי מתוך הפחד והבהלה בעת נפילתו מן העגלה שכח מלהרהר בתשובה.

לאחר מכן שאל אותו: "ומה לך ולאשה זו כי גרמת לה יסורים נוראים כל כך?" התחיל הדבוק לזחק בקול ויאמר: "אמה של ריבה זו ואמו של בעלה, שתייהן כבר נפטרו לבית עולמן, התאמצו בבקשה למעלה בשמים שאני אכנס בה ואגרם לה יסורים, כי לולא זאת לא הייתה לה תקומה לא בעולם הזה ולא לעולם הבא, מפני שלקחה את בעלה מעסק התורה".

פינו ששמעו כך, הורה רבי מנדל לבעל שיקבל על עצמו לשוב לאהלה של תורה, וכן רבי נטע קבל על עצמו ללמד משניות לעלוי נשמתו של הבחור הדבוק, בתוספת סף של גרות להדליק בבית הכנסת עבורו. אחר כן הושיב רבי מנדל את האשה על פסא באמצע החדר, והעמיד סביבה מנין אנשים, אשר פתחו כלם באמירת תהלים, ורבי מנדל עומד מאחוריהם, ופיו ממלמל יחודים הידועים ליודעי ח"ן. פתאום התגלגלה האשה מעל הפסא על הארץ, ובקע ממנה קול אדיר שמע ישראל ה' אלקנו ה' אחד, קול עצום שנשמע בכל סטוצין, ותפקע צפרן הזרת מידה, גם נפצה זכוכית אחת מהחלון, ונשתתקה...

וכאשר ספרו בפני המשגיח הצדיק רבי אליהו לופיאן זצ"ל מעשה זה משמו של רבי

למדים כמה גדול כח התורה להגן על נשמת האדם מדין קשה בעולם הבא.

זמן מועט קדם פטירתו, צוה הגאון רבי יוסף ידיד הלוי זצ"ל, אב"ד ומו"ץ העדה הבוכרית וקהלת ארם צובא בירושלים, את הצדיק חכם רבי נתן סאלם זצ"ל, שיהא מטפל בכל עניני טהרתו וקבורתו, על פי סדר מיוחד ומדקדק שיורה לו. רבי נתן קבל על עצמו לעשות כן, אולם התנה עם רבי יוסף ידיד, שאחר פטירתו יתגלה אליו בחלום, ויגלה לו מה נעשה בדינו בבית דין של מעלה. רבי יוסף סבר וקבל.

ואכן לאחר הפטירה, נהג רבי נתן בדיוק על פי הסדר שהורה לו רבי יוסף ידיד בחייתו, והמתין לראותו בחלום. עברו מספר ימים ולא באה כל אות מצדו של הנפטר. הלך רבי נתן, עמד על הקבר הטרי ואמר: "מורנו ורבנו, אני קימתי את בקשתך, ועתה עליך לקיים את התנאים שעשינו בינינו".

בליל שבת, הנה רואה רבי נתן בחלומו את רבי יוסף יושב בישיבתו שבשכונת הבוכרים' מקף בערמת ספרים, וכותב חדושי תורה בדרך ביקוש. נגש אליו רבי נתן, נשק את ידו, ושאל: הרי כבודו נמצא בעולם האמת, איך זה שמצוי הוא בישיבתו בעולם הזה? ענה לו רבי יוסף: הלא היה עליך לידע שהצדיקים יש להם רשות לבקר במשפנס, פיודע מענין רבי יהודה הנשיא, שהיה בא לביתו בכל ערב שבת (עי' פתיבות קג, א).

רבי יוסף עמד בהבטחתו, ובאותו מעמד ספר את שנעשה עמו בבית דין של מעלה: "ידע לך, כי כאשר הגעתי לבית דין מעלה, בדיקו הדיינים את סדר יומי עלי אדמות, ומצאו כי לא היה בו אפלו נדנוד חטא פלשהו, כל פלו קדשה וטהרה: תקון חצות, למוד באשמרת, תפלה בנץ, לאחר מכן אכילה מועטת של פת שחרית, לחם וזפתר, למוד תורה רצוף עד שעות הצהריים, אחר הצהריים

אליהו דושניצר, הוסיף ואמר: אני שמעתי את הספור כהיותו מפי בעל המעשה, רבי נטע עצמו, בתקופת היותי תלמיד ב'תלמוד תורה' דקלם, והוא ספר לי שבאותו מעמד, היה הדבוק צועק בקולי קולות ובפחד נורא, עד שכל השומעים היו נבהלים ומזדעזעים, והיה אומר שמלאכי החבלה מחכים שיצא מגופה של האשה ויקרעוהו לגזרים, כי אין רשות למלאכי חבלה לגע בנפש הרשע כל זמן שהוא נמצא בתוך גוף החי, ואחרי עבור כמה רגעים היה מתחיל לדבר דברי ליצנות ונבול פה באפן מגאל, עד שכל השומעים היו סותמים את אזניהם שלא לשמע דברי נבלותו. וישאלו אותו: היתכן שלפני כמה רגעים צעקת בפחד גדול, ובערה בך אימת עגש חטאיך, וכעת אתה מדבר דברי נבלה וליצנות? ויען להם: "תדעו כי אם אין עושין תשובה ואין נעשים נקיים מהחטא - אזי הנפש למעלה מתאנה לרע כמו שהיתה למטה".

והוסיף רבי אליהו ואמר: "מכאן למדנו מה נורא כח התאנה, שעל אף הפחד האים מחמשת מלאכי החבלה, לא היתה נפש אותו מת אמלל יכולה להתאפק מלהוציא תאנה מכח אל הפעל, ולדבר דברי נבלה וליצנות שהרגל בהם בחייו, ה' ישמרנו ונצילנו מן החטא". והוסיף אחד הנוכחים באותו מעמד, שיש להטעים בן במאמר חז"ל (סוטה ג, ב): "כל העובר עברה אחת בעולם הזה - מלפפתו והולכת לפניו ליום הדין, שנאמר 'לפתו ארחות דרכם יעלו בתהו ויאבדו'. רבי אליעזר אומר: קשורה בו ככלב, שנאמר 'ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה', לשכב אצלה - בעולם הזה, להיות עמה - לעולם הבא". דהינו שאותן נטיות נפסדות שסגל החוטא לעצמו בעולם הזה - ממשיכות ללוות אותו לעולם הבא.

בעלי תורה זוכים להתחשבות מיחדת

מעשה נורא היה נוהג לספר מן מופת הדור רבנו עובדיה יוסף זיע"א, ממנו אנו

היה מנהגי לילך לבית הדין, ובערב עסקתי במסירת שעורי תורה לרבים, כך הייתי הולך מחיל אל חיל, בקדשה ללא הפסק.

"אמנם לאחר בדיקה מעמיקה ודקדקנית, מצאו כי יום אחד הייתי מתמנמם מרב עיפות על השלחן, והיה בזה סרף של בטול תורה למשך שעה קלה, על כן דנו אותי להכנס לגיהנם לכפר על כך. נמסרתי ביד המלאך הממנה, והנה מגיע אני בלונתו אל שערי הגיהנם, ואין מניחים אותנו להכנס, כך בשער הראשון, וכן בשני ובשלישי. שואל אני אותו לפשר דבר, ויען לי המלאך: בשער הראשון באו מסכתות הש"ס שלמדת ועצרו בעדנו מלהכנס, בשער השני - באו ספרי הפוסקים שלמדת, ובשלישי - ספרי המוסר, על כן שאנו מנועים להכניסם לגיהנם, נשוב לבית דין של מעלה לראות מה נעשה, וכשהחזירני פסקו את דיני להכנס ישר לגן עדן.

סיים רבי יוסף את דבריו: "בעלי תורה זוכים להתחשבות מיחדת, התורה מגנה על האדם וגם האור שבה מטהר את הנשמה". נזקף רבי יוסף, ולקח מן הספרים את הספר הקדוש 'חוות יאיר' והראה לרבי נתן שבאחד מדפי הספר נמצא כתם, ואמר לו: "תראה, אם תנסה להעביר את הכתם - קרע הנר, אבל יש חמר כימי שאפשר להעביר הכל בלי לקרע את הנר, כך עסק התורה מעביר כתמים ומנקה את הנשמה, האור שבה מחזיר את האדם למוטב, עליכם להתחזק בתורה בכל כחכם..."

בכיו המר של ראש ישיבת 'באר יעקב'
מספר על הגאון הגדול רבי משה שמואל שפירא זצ"ל, ראש ישיבת 'באר יעקב', שהיה מסתגר בערב ראש השנה בחדרו לכמה שעות, והיה לומד 'שערי תשובה' בנגון מוסרי ובכביזת נוראות. והיו העומדים בחוץ משתאים לשמע כיצד גאון וצדיק כמוהו עושה דין וחשבון עם עצמו לקראת יום הדין.

אחד מבני המשפחה, לא היה יכול לכלא את תמיהתו, ופנה לגאון בשאלה: "ראש הישיבה עסוק כל היום כלו בהרבצת תורה, מהבקר עד הערב, ועל אלו חטאים הוא כל כך מרר בככי?", ענה רבי משה שמואל בדמעות: "הלא כאשר נמצא אדם בבית הכסא, אסור הוא להרהר בדברי תורה, על כן קורא דברים שאינם של קדשה. ומי יודע אם לא ארע שנמשכתי לעוד רגע של קריאה, נמצא שנשתהיתי שמה ללא צורך ממשי... הלא יש בזה בטול תורה..."

תביעת ה'סבא קדישא' מהרבנית עטיה

כאשר חלתה אשת ראש ישיבת 'פורת יוסף' הרבנית בוליסה עטיה עליה השלום, עלה בעלה הגאון רבי עזרא עטיה זצ"ל, להשתטח על קברו של הסבא קדישא הגאון רבי שלמה אליעזר אלפנדר זצ"ל במרומי הר הזיתים, הוא בקש מתלמידו האהוב רבי שלום לופס זצ"ל (לימים רבה הנערץ של עפ"ו) להתלוות אליו, ושניהם שפכו שם שיח ותחנונים לרפואת הרבנית.

מאחר יותר ספר רבי שלום, כי שמע את רבו מתפלל על הקבר ואומר: "רבנו של עולם! מה לי בעולמי חוץ מהרבצת תורה, ואם יקרה לרבנית הצדקת חס וחלילה משהו, איך אהיה מסגל ללמד וללמד תורה?".

למחרת היה אמור להערך לרבנית הנתוח, והנה הפתעו הרופאים לגלות כי המחושם חלפו ואינם, והבדיקות יצאו תקינות לחלוטין. ספרה אז הרבנית כי ראתה את הסבא קדישא בחלום האומר לה: "מדוע את מצערת את בעלך הרב? מדוע את גורמת לו בטול תורה?". הביין ראש הישיבה כי אכן למען משיף להרביץ תורה בנחת - נקרע רע גזר דינה של הרבנית לחיים טובים ולשלום.

אי אפשר להשתמט מן השאלה הנוקבת...!
כאשר ישאל כל אחד מאתנו לאחר מאה ועשרים, את השאלה הנוקבת: "מדוע לא

השמים? מיך הרים קולו ובכה, עד שאמרתי לו: אל ירע לך, שכל באי עולם משיבין תשובה זו, אבל מעשיהם יהו מעידין בהם". לכך אף שתחלת דינו של אדם על דברי תורה, מכל מקום שואלים אותו תחלה על משא ומתן, כדי שלא יוכל להשיב שלא נתנה לו בינה ודעה מן השמים לדברי תורה, כי עסקו במשא ומתן - יעיד כאלף עדים שתבונה נתנה לו מן השמים, רק הוא שלא נצלה לעסק התורה, ולכן השאלה הבאה מצפה ומוכנת לו "קבעת עתים לתורה?" כי מעתה אין לך כבר תרוץ להשתמט בו.

מעלת הנעור בליל שבועות

הלילה הקדוש והנשגב הזה, ליל חג השבועות, מיחד כל פלו ללמוד התורה, על פן נהגו ישראל להיות געורים כל הלילה, וכן איתא בזהר הקדוש (אמר דף צח, א): "ועל דא, חסידי קדמאי לא הוו ניימי בהאי ליליא, והוו לעאן באורייתא, ואמרי, ניתי לאחסנא ירותא קדישא, לו, ולבנו, בתרין עלמין" (תרגום: ולכן חסידים הראשונים לא היו ישנים בלילה הזה, והיו עוסקים בתורה, ואמרו: נבוא לנחל ירשה קדושה לנו ולבנינו בשני עולמות).

ובפרט יש ללמד כפי הסדר המסדר מפי הקדוש רבנו הארי, תנ"ך מדרש וזהר, סדר זה מבסס על הנאמר בהקדמת הזהר (דף ח, א): "כל אנון חבריא דבני היכלא דכלה אצטריכוו בהיא ליליא דכלה אנדמנת למהוי ליומא אחרא גו חופה בבועלה למהוי עמה כל ההוא ליליא, ולמחדי עמה בתקונה דאיהי אתתקנת למלעי באורייתא מתורה לנביאים ומנביאים לכתובים ובמדרשות דקראי וברזי דתקמתא. בגין דאלין אנון תיקונין דילה ותכשיטה" (תרגום: כל אלו החברים, הם הצדיקים הקרויים 'בני היכלא דכלה' - בני היכל השכינה הקדושה, צריכים באותו הלילה בו הפלה מתכוננת למחר להכנס לחפה עם בעלה נהוא ליל שבועות, שלמחרתו השכינה הקדושה מתחדת כפיכול עם

עסקת בתורה כפי כחותיך?", תרוצים רבים ישמעו מפינו, טרדות החיים, קשי הפרנסה, הקשי להבין בתורה, ועוד כהנה וכהנה. אף על כל דבר ודבר שנאמר, יראה לנו הבוורא כי קשיים אלו לא מנעו מאתנו לעשות דברים שבאמת רצינו בהם מעניני העולם הזה, ואם כן מדוע כאשר הדבר מגיע לעסק התורה פתאום הם מהוים בפנינו אכן נגף? וכך לא נוכל לשמט עצמנו מן הדין ומן התביעה.

איתא בגמרא (קדושין מ, ב): "אמר רב המנונא: אין תחלת דינו של אדם אלא על דברי תורה, שנאמר 'פטר מים ראשית מדון'". והקשו התוספות על המקום, מהמבאר בגמרא (שבת לא, א) שבאשר מכניסים את האדם לדין, שואלים אותו תחלה 'נשאת ונתת באמונה' ורק לאחר מכן 'קבעת עתים לתורה', הרי לך שתחלת דינו של אדם על אמונתו בעסקי משא ומתן. ומתמצים התוספות: "הינו דוקא לענין שאלה ששואלין לו על משא ומתן, אבל מכל מקום נפרעים ממנו תחלה על שלא קבע עתים לתורה". ותרוצים צריך באור, כיון שנפרעים תחלה על בטול תורה, מדוע השאלה הראשונה נשאלת על עסקי משא ומתן?

באור נפלא בזה, מובא בספר 'עיון יעקב' לרבי יעקב ריישר זצ"ל מלבוב, על פי המספר בילקוט שמעוני (נציבים רמז תתקמ) משמו של אליהו הנביא זכור לטוב: "פעם אחת הייתי מהלך, ומצאני אדם אחד שהיה מתלווצץ ומלעיג בדברי, אמרתי לו: מה תשיב ליוצרך ליום הדין? אמר לי: בינה ודעה לא נתנה לי שאקרא ואשנה. אמרתי לו: בני, מה מלאכתך? אמר לי ציד. אמרתי לו: מי למדך שתטל פשתן ותארגנו מצודות ותשליכה לים ותעלה הדגים מן הים? אמר לי: בינה נתנו לי מן השמים. אמרתי לו: מה לטל פשתן ולארג מצודות להשליכה לים להעלות בה דגים מן הים נתנו לך דעה ובינה מן השמים, לדברי תורה שפתוב בהם 'פי קרוב אליך הדבר מאד' לא נתנו לך בינה ודעה מן

הבורא יתברך], להיות עמה כל אותו הלילה, ולשמח עמה בתקונים שהיא מתקנת עצמה בהם, לחרוז מתורה לנביאים, מנביאים לכתובים, מדרש וסודות התורה, מפני שאלו הם תקוניה ותכשיטיה.)

ומתקן פגם הראות. ובספר 'שמחת הרגל' להרב חיד"א כתב: ועוד לו תהא ידיעה, מה שפכת רבנו האר"י, פי הוראת חיי האדם היא בזו הלילה, לכן ידרזו מאד ככל יכלתו."

וכתב בשער הפגנות (דף פט, א): "ולא עוד אלא שצריך האדם שלא לישן בלילה הזאת כלל, ולהיות כל הלילה געורים ועוסקים בתורה... ודע פי כל מי שלא ישן בלילה הזאת כלל אפלו רגע אחד, ויהיה עוסק בתורה כל הלילה, מבטח לו שישלים שנתו, ולא יארע לו שום נזק בשנה ההיא... ולא עוד אלא שהוראת חיי האדם בשנה ההיא תלויה בענין זה, כי אם לא ישן כלל - ודאי שלא ימות בשנה ההיא, ודי בזה. ולכן פשט המנהג הזה בישראל לעסק בתורה כל ליל חג השבועות". ולאור זאת, כתב רבנו יוסף חיים וצ"ל ב'בן איש חי' (ש"א במדבר ג): "ויתגבר כארי לישב על המשמר בעינים פקוחות, לרחות את השנה ולא יתנמנם כלל, כי רבנו האר"י ז"ל מאד החמיר בענין השנה הזאת הלילה יותר מליל הושענא רבה".

עדותו הנוראה של רבי שלמה הלוי אלקבץ
ומפרסמת ביותר עדותו הנוראה של רבי שלמה הלוי אלקבץ וצ"ל, מבני היכלא דמרן הבית יוסף זיע"א בעיר הקדש צפת ת"י, בענין מעלת הלילה הקדוש הזה, כפי המובא בשל"ה הקדוש (שבועות נר מצוה ו), וראוי לכל אחד ואחד להקריאה בשלחן הסעודה של ליל החג, על מנת להחזיר בכני הבית את יקרת הלילה הנפלא הזה, שלא יתפתו לבזוז בשוחות מרעים ודברים בטלים ח"ו, אלא יקדישו את כלו ללמוד תורה, ויעשית נחת רוח לבורא יתברך, המלך שהשלוש שלו, ביום חתנתו וכיום שמחת לבו.

והחסיד בעל 'יסוד ושרש העבודה' (פ"י) מזהיר בספרו: "ויזהר האדם מאד למעט באכילתו בסעודת הלילה זו בכל מה דאפשר, כדי שיוכל לעשות התקון של הלמוד בלילה זו, ותקף אחר ברפת המזון ילך בזריזות לבית המדרש לעשות התקון של הלמוד, ולא יבטל בשוחות חלין אף רגע כמימרא חס ושלום". וכתב הגאון רבי חיים פלאג'י (מועד לכל חי ס"ח): "מי שאינו ישן בלילה הזאת, יהיה לו לסימנא טבא, דלא ינום ולא יישן מזלו, ומבטח לו שישלים שנתו, וזוכה לבנים ובני בנים תלמידי חכמים, ועושה תקון לשכינה,

וכך כותב רבנו השל"ה: "ולראות גדלת מעלת זה הלילה, איך שחביב לפני הקדוש ברוך הוא לבלתי נדם רגע אחת מדבקות התורה, גם יש רשות להפסיק בין ענין לענין לדבר דברי התעוררות מוסר ופשפוש מעשים ולתקן תקנות ליראת ה', אכתב לכם מעשה שארע קרוב לזמננו, והעתק מכתב המקביל הרב רבי שלמה הלוי אלקבץ, שהיה מתחבר בבית של רבנו בית יוסף, והופיע עליו רוח הקדש. וזה נסח הכתב:

"דעו לכם, כי הספמנו החסיד נר"ו ואני עבדו, ועבדיכם מהחברים, לעמד על נפשנו ליל שבועות ולנדר שנה מעיינינו, ותהלה לאל פן עלה בידינו כי לא הפסקנו רגע, רק אשר תשמעו ותחי נפשכם. וזהו הסדר שתקנתי

ג. מארע נשגב זה התרחש בעת ששהה רבי שלמה אלקבץ בבית מדרשו של מהר"י קארו בניקופול שבצפון בולגריה, קדם שעלו לארץ להתגורר בצפת, שהלא לקמן מבאר שהשכינה מזרזת אותם בדבריה לעלות לארץ ישראל. רבי שלמה אלקבץ הגיע לניקופול משלוניקי, ואגרת זו - נשלחה על ידו לחבריו שנותרו בשלוניקי [וזה פשר דברי הקול הקדוש: "ועל ידיכם נתעליתי הלילה הזה, ועל ידי החברים אשר בעיר הגדולה, עיר ואם בישראל", הפונה לחבריו אשר בשלוניקי]. ועין ילקוט יוסף (ר"ה ויה"כ עמ' רפד) שהוכיח מכאן ומעוד כמה מקומות שהגלויים השמימיים להם זכה מרו הבית יוסף, היו גם בארץ העמים ולא דוקא בארץ ישראל, ודלא כפי שנקתב בספרים בשם הגר"א, שרק בארץ הקדש היה מוכן הבית יוסף לקבל גלויים אלו, עין שם.

וסדרתי בלילה ההוא. ראשונה תורה... וכל זה באימה ביראה בנגון ובטעם, לא יאמן כי יספר. ואחר כך למדנו משנה. ואחר כך למדנו על דרך האמת.

"ובעת שהתחלנו ללמד המשנה, ולמדנו שתי מסכתות, זכנו בוראנו ונשמע את קול המדבר בפי החסיד נר"ו, קול גדול בחתוף אותיות, וכל השכנים היו שומעים ולא מבינים. והיה הנעימות רב והקול הולך וחזק, ונפלנו על פנינו, ולא היה רוח באיש לשא עיניו ופניו לראות מרב המורא. והדבור ההוא מדבר עמנו, והתחיל ואמר:

"שמעו ידידי המהדרים מן המהדרים, ידידי אהובי. שלום לכם, אשריכם ואשרי יולדתכם, אשריכם בעולם הזה, אשריכם בעולם הבא, אשר שמתם על נפשכם לעטריני בלילה הזה, אשר זה כמה שנים נפלה עמרת ראשי ואין מנחם לי, ואני משלכת בעפר חובקת אשפתות, ועתה החזרתם עטרה לשנה. התחזקו ידידי, התאמצו אהובי, שמחו ועלצו ודעו כי אתם מבני עליה, וזכותם להיות מהיכלא דמלכא, וקול תורתכם והכל פיהם עלה לפני הקדוש ברוך הוא, ובקע כמה אורים וכמה רקיעים עד שעלה, ומלאכים שתקו, ושרפים דממו, והחיות עמדו, וכל אבא מעלה והקדוש ברוך הוא שומעים את קולכם.

"והנני המשנה האחת המיפרת את האדם, באתי לדבר אליכם, ואם הייתם עשרה הייתם מתעלים יותר ויותר, אבל עם כל זה נתעליתם, ואשריכם ואשרי יולדתכם ידידי אשר נדדתם שנה מעיניכם, ועל ידיכם נתעליתי הלילה הזה, ועל ידי החברים אשר בעיר הגדולה, עיר ואם בישראל, ואין אתם באותם השוככים על מטות שן שנה שהיא אחד מששים במיתה, ופרוחים על ערסותם. ואתם נדבקתם בה, והוא שמח בכם.

"לכן בני התחזקו ואמצו ועלצו באהבתי בתורתי ביראתי, ואלו הייתם משערים אחד מאלה אלפי אלפים ורב רבי רבבות מהצער

אשר אני שרויה בו, לא היתה נכנסת שמחה בלבכם, ולא שחוק בפיהם, בזכרכם כי בסבתכם אני משלכת בעפר. לכן חזקו ואמצו ועלצו בני ידידי המהדרים, ואל תפסיקו הלמוד, כי חוט של חסד משוך עליכם, ותורתכם ערבה לפני הקדוש ברוך הוא. לכן עמדו בני ידידי על רגליכם והעלוני, ואמרו בקול רם כיום הפפורים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

"ועמדנו על רגלינו ואמרנו בקול כאשר נצטוינו. ונחזר ואמר: "אשריכם בני, שובו אל למודכם ואל תפסיקו רגע, ועלו לארץ ישראל, כי לא כל העתים שוות ואין מעצור להושיע ברב או במעט, יענייכם אל תחוס על פליכם, כי טוב הארץ העליונה תאכלו, ויאם תאבו ושמעתם, טוב הארץ ההיא תאכלו. לכן מהרו ועלו, כי אני המפרנסת לכם ואני אפרנסכם, ואתם שלום ובתיכם שלום, וכל אשר לכם שלום."

"את כל הדברים האלה דבר אלינו, ושמעה אזנינו, ורבות פהנה וכהנה מעניני החכמה, כמה וכמה הבטחות גדולות. וכלנו געינו בככיה מרב השמחה, וגם בשמענו צרת השכינה בעונותינו, וקולה כחולה המתחננת אלינו, ואז נתחזקנו עד אור הבקר ולא פסק גרסא מפומנא בגילה ורעדה."

"ויהי בבקר, הלכנו וטבלנו, כאשר עשינו שני ימים קדם, ושם מצאנו לשלשה החברים אשר לא נמצאו שמה בלילה ההוא, וגערנו בהם ונספר להם את כל הטובה אשר עשה ה' עמנו, וימת לבם בקרבם וסטרו פניהם וגעו בככיה, וגם אנחנו התחזקנו כנגדם, יען בסבתם לא זכינו עוד והפסדנו, כאשר אמר למעלה. ויאמרו, מי יתן והלילה הזאת השנה נתחבר ביחד ונהיה עשרה, והסכמנו לעשות כן. ועם שבלילה הראשון שנה בעינינו לא ראינו אפלו רגע כמימריה, וגם ביום לא הונח לישן, כי דרוש דרש החסיד נר"ו אחר המנחה, וישכנו שם. ועם כל זה שנסנו בעז מתננו ועשינו בלילה השנה כסדר הראשון, ומרב השמחה שהיינו עשרה, לא המתינה עד עת קרא המשנה,

הלומד בלילה זה ברציפות - זוכה לגלוי אליהו

ספר הגאון רבי דוד אויערבך וצ"ל:

באחת השנים בחג השבועות, לאחר תפלת הנהיגות, הלך אבי מורי הגאון רבי חיים יהודה לייב אויערבך וצ"ל (אבי הגאון רבי שלמה ולמן אויערבך וצ"ל) בדרך לבית הגאון רבי משה יוסף הופמן וצ"ל, 'הדין מפאפא', לברכו בברכת החג.

כשנכנס לביתו, היה נדמה כי משום מה פני הדין מפאפא מאירים באור מיוחד, בשונה מכל יום. שאל רבי חיים לדין פשר הדבר, ענה לו: "באמת שלא הייתי מספר לכם, אך אם כבר ראית אספר לך בכל זאת", וכך ספר: "בצעירותי למדתי בישיבת פרשבורג, אצל הגאון בעל 'כתב סופר' וצ"ל, וקבלתי ממנו קבלה בשם אביו הגאון בעל 'חתם סופר' וצ"ל שכל הלומד בליל שבועות רצוף כל הלילה ללא הפסח הדעת זוכה לגלוי אליהו זכור לטוב, וכל ימי נצטערת לזכות לדבר הזה ולא עלתה בנדי. והלילה הזה נתישבותי ללמד, ולפתע בא אדם בעל הדרת פנים, ותרץ לי קשיא שנתקשיתי בה זמן רב בדברי הזה הקדוש, עצמתי עיני להתבונן אם הדברים מתישבים כהלכתם, והנה כפתור ופרח. פקחתי עיני להודות לאותו אדם - אך הלה נעלם, הבטתי בשעוני וראיתי שהגיע זמן תפלה. הבנתי שזכיתי שנתקדם בי מאמר הפיטון: 'איש תשבי על שמו נקרא - תצליחנו על ידו בתורה', ומי יודע אם אין זה סימן שיתקדם בנו במהרה המשכו של הפיוט 'תשמיענו מפיו בשורה טובה במהרה, תוציאנו מאפלה לאורה...'".

'קדשת' החתם סופר - מכח עבודת חג שבועות

אמר האדמו"ר רבי יששכר דב מפעלז וצ"ל: מקבלני שבעקבות דברי זקני, האדמו"ר

ולא עד חצות כמו בלילה הראשון שהיה ממש בחצות הלילה, רק תכף שהינו קוראים דברות של משנה תורה, בהגיענו אל פרשת 'שמע', קול דודנו דופק. והתחיל, 'שמעו ידידים המהדרים מן המהדרים, הקיצו ורננו שוכני עפר, בסוד עפר העליון שני ההי"ן כו', ודברים רבים של חכמה אמר.

"אחר כך אמר: 'אשריכם וידי אשריכם המעלים אותי, כמה וכמה נתעליתם שאתם עשרה לכל דבר שבקדשה, אשריכם בעולם הזה אשריכם ואשרי יולדתכם, אל תיראו חרפת אנוש, ומגדפתם אל תחתו, כי אתם המעלים לבגדת ישראל, ודעו כי אתם מבני עליה, ואתם מתדבקים בי, והכבוד חופף על ראשיכם, וחוט של חסד משוף עליכם, ואלמלי נתן רשות לעין היותם רואים האש הפוכת הבית הזה, לכן חזקו ואמרו ואל תפסיקו הקשר, והעלוני בקול רם, שמע ישראל, וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, כיום הכפורים', ודברים אחרים כמו חצי שעה. וחרנו לסוד הלמוד.

"ואחר כך בחצות הלילה, חזר הדבור פעם שנית, ודבר שעור שעה ויותר, וחרז לשבח ענין הלמוד ההוא. ואמר, 'ראו, השמע עם קול מדבר ככם? שאל אביה ונגדה זקניה ויאמרו לה אם זה כמה מאות שנה שמעו או ראו בדבר הזה, ואתם זכיתם. ולכן מכאן והלאה תהיינה עיניכם פקוחות על דרככם, זאיש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק, ויהחלש יאמר גבור אני, והחזיקו עצמכם לגדולים, כי אתם מבני היכלא דמלכא...'".

ומסיים מהר"ש אלקבץ: "ועתה בני שמעו לי, הטו אזנכם, תנו לבבכם, מי פתי ישמע הדברים האלה ולא יקח ערמה, וחסר לב ולא יקנה, מי עור ועינים לא יראה זכות בזה, ולא יתן אל לבו לשוב אל ה' בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאודו. ומעיד אני שמים וארץ, כי כל זה שדברתי פה ובקנטרם, אינו חלק אחד ממאה ואחד. אחי ועמי שמעו ותחי נפשכם, כי החברים השלמים אשר ראו כל זה, רוח חדשה נתן בקרבם."

שר שלום מבעלז זיע"א, נקרא ה'חתם סופר הקדוש' - דער הייליגער 'חתם סופר'.

ומעשה שהיה כף היה:

כמה מחסידי בעלז נסעו לעיר הבירה וינה, ולא הספיקו לחזור למקומם לחג השבועות. עמדו ונסעו לפרשבורג הסמוכה כדי לשהות במחצתו של ה'חתם סופר' בחג, שם היו נעורים כל הלילה בבית המדרש ועסקו בתורה, כעלות השחר התפללו יחד עם החתם סופר.

כשחזרו החסידים אל האדמו"ר שר שלום מבעלז, וספרו לו שהיו בימי חג השבועות בפרשבורג, שאל אותם על כל פרטי התנהגותו של הרב מפרשבורג, ספרו לו כל מה שראו לא החסירו דבר, והאדמו"ר הקשיב לדבריהם בהתענינות רבה. כשגמרו לספר, הרים את קולו בנעימה קדושה, ואמר: "ההתלהבות שיש להרב מפרשבורג הקדוש בשבועות בזמן תפלת שחרית, אין לנו אפילו ביום הכפורים בשעת נעילה" ומאז נקרא בכפי כל ה'חתם סופר הקדוש'.

מדוע אין עושים בחג השבועות 'שמחת תורה'?

כידוע, שני חגים יחדו בעם ישראל לכבודה של תורה. חג השבועות, זמן מתן תורתנו, וחג שמיני עצרת, בו אנו חוגגים בשירה ורקודים 'שמחת תורה', ונותנים הודאה על שזכינו לסיים את מחזור פרשיות התורה, מ'בראשית' עד 'וזאת הברכה'.

שואל המגיד מדובנא וצ"ל: מפני מה נקבע לחג 'שמחת תורה' בחודש תשרי, מן הראוי היה לצרף את 'שמחת תורה' ליום מתן תורה - הוא חג השבועות.

ובאר בדרך משל: דכס אחד היה חשוף בנים, הוא השתוקק מאד לזכות בפרי בטן, שאל ברופאים ובמכשפים, אך לא הועיל. השיאו לו ידידיו ומרעיו עצה לפנות לעזרה

אצל אחד מצדיקי ישראל שיצא לו שם כבעל מופת. עשה הדכס כעצת ידידיו, ופנה אל אותו צדיק, התחנן לפניו שיעתיר בעבורו, ואף הוסיף והבטיח כי אם יפקד בבו, יגמל ליהודים אך טוב וחסד.

עמד הצדיק בתפלה על הדכס, ומקץ ימים אחרים בשר לדכס בשמחה: כעת חיה ולאשתך בת. ואולם תנאי אחד אני מתנה אתך, כי כל תראה בתך פני איש עד לאחר שתכנס בכרית הנשואים, ולא - מות תמות.

בלית ברירה גאות הדכס לתנאי זה, מיד בלדתה נשלחה הבת בלויית שפחות-החצר לאחד מארמונותיו שעמד על אי בודד ומרחק, הילדה גדלה וטפחה על ידי נשים בלבד, מדי פעם בפעם היתה האם באה אל ארמון הדכס כדי לספר לו את פרשת גדלת בתו, ורב חנה ויפיה, אולם את פניה לא ראה הדכס.

כשגדלה הילדה והיתה לנערה, פנה הדכס לאחד ממרעיו הדכסים, ובקש ממנו להשיא את בתו לבנו, אך אבי החתן השיב כי ברצונו לראות תחלה את הפלה. הסביר לו הדכס כי דבר זה נבצר ממנו, אולם הסבר זה לא רצה את האיש, והוא מאן לתת את בנו לבת הדכס. פנה הדכס לדכסים נוספים - אולם כלם לא הסכימו להענות להצעה מבלי שיראו את הפלה תחלה.

לבסוף נזדמן לו אדם אחד, בן למשפחת מלכים נחיתה אשר נאות להשתדף לבת הדכס בלא שיראה אותה תחלה, וכל זאת בשל הנדונייה הגדולה שהבטחה לו מאת הדכס. ואכן נשא הבחור את בת הדכס, והחל לבנות את חזיו עמה.

לאחר חצי שנה מהנשואין, פנה החתן לדכס ובקשה מוזהר בפיו: ברצונו לערף את טקס החתונה מחדש... כששאל אותו הדכס לפשר דבר, ענה החתן: אמת אמר, פי כאשר הסכמתי להשתדף עם בתך, לא ידעתי אם

נֶעֱכָר וְנַעֲשֶׂה חֶלֶב, וְהִינוּ מֵדִין לְרַחֲמִים, וּמִנְהַג
אֲבוֹתֵינוּ תוֹרָה הִיא." וְהוֹסִיף בְּאוֹר בְּזֶה ה'עֲרוֹף
הַשְּׁלֶחַן: "שֶׁעַל יְדֵי מִתֵּן תוֹרָה נִתְנַשְׂאוּ לְמַעְלָה,
וְנִתְהַפְּכוּ מִטְּמֵאֵת מִצְרִים לְטֹהַר הַקֹּדֶשׁ, לְכֵן
אוֹכְלִים חֶלֶב שְׁנֵתֵהוּ מִדָּם, כְּדֹאֲמַרֵינוּ 'דָּם
נֶעֱכָר וְנַעֲשֶׂה חֶלֶב".

טַעַם נוֹסֵף הַזְכִּיר ה'בָּאָר הַיֵּטִב' (שם) עַל
פִּי הַמּוֹבָא בַּמִּדְרָשׁ (תְּהִלִּים רַבָּה): "בְּג' מְקוֹמוֹת
נִתְנַכְחוּ הַמְּלָאכִים עִם הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא כּו' -
בְּשַׁעַת שֶׁבָא לְתֵן תוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל אָמְרוּ לְפָנָיו
כו' וּבְשַׁעַת שֶׁעָשׂוּ אֶת הַעֲגָל שִׁמְחוּ מִלְּאֲכִי
הַשָּׁרֵת, אָמְרוּ עִכְשָׁו תַּחֲזוֹר הַתוֹרָה אֵלֵינוּ אָמַר
לָהֶן הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא כָּל הַזְּמַן אַתֶּם מְקַטְרְגִים
עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֲבָל אַתֶּם בְּשַׁעַת שֶׁבָאתֶם
לְאַבְרָהָם אָבִינוּ אֲכַלְתֶּם בֶּשֶׂר וְחֶלֶב, וּכְמוֹ
שֶׁכְּתוּב 'וַיִּקַּח חֶמְצָה וְחֶלֶב וּבָן הַבְּקָר אֲשֶׁר
עָשָׂה וְגו' וְאֵלוּ תִינּוֹק שְׁלֵהֶם יוֹדֵעַ שֶׁאֲסוּר
לְאָכַל דָּבָר זֶה. מִיָּד הִלְכוּ לָהֶם בְּפִחֵי נֶפֶשׁ".
וְאִפְשָׁר שֶׁמִּטַּעַם זֶה נוֹהֲגִים לְאָכַל מֵאֲכָלֵי חֶלֶב
בַּיּוֹם מִתֵּן תוֹרָה, וְאַחַר כֵּן אוֹכְלִים בֶּשֶׂר, כְּדִי
שִׁיֵּרְאוּ הַמְּלָאכִים מֵהַ שְׂאֲנַחְנוּ נְזֻהֲרִים יָפָה
בְּמִצְוֹת בֶּשֶׂר בְּחֶלֶב לְאָכַל חֶלֶב תַּחֲלָה וְאַחַר
כֵּן בֶּשֶׂר עַל יְדֵי קְנוּחַ וְהִדְחָה וְשִׂאָר אֲזֵהֲרוֹת,
וְעַל יְדֵי כֵן אֵין כְּבָר מְקוּם לְקַטְרוֹג שֶׁל 'תְּנָה
הוֹדֵף עַל הַשָּׁמַיִם', כִּי אֲנוּ עֲדִיפֵי מֵהַמְּלָאכִים
שֶׁאֲכָלוּ בֶּשֶׂר בְּחֶלֶב.

עוֹד כְּתִב ה'מִשְׁנֵה בְרוּרָה' (שם סק"ב) בְּשֵׁם
גְּדוֹל אֶחָד: כִּי לְאַחַר שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַר
סִינַי וְקָבְלוּ הַתוֹרָה, יָרְדוּ מִן הַהָר לְבֵיתֶם, וְלֹא
מִצְאוּ מֵהַ לְאָכַל תֶּכֶף, כִּי אִם מֵאֲכָלֵי חֶלֶב -
מִפְּנֵי שֶׁלְבֶשֶׂר צָרִיךְ הַכְּנָה רַבָּה, לְשַׁחַט בְּסַכִּין
בְּדוּק כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה', וּלְנַקֵּר חוֹטֵי הַחֶלֶב וְהַדָּם,
וְלְהַדִּיחַ וְלְמַלֵּחַ וּלְבַשֵּׁל בְּכֵלִים חֲדָשִׁים, וְהַפְּלִים
שֶׁהָיוּ לָהֶם מִקֶּדֶם שֶׁבִשְׁלוּ בָהֶם בְּאוֹתוֹ מַעַת
לַעַת נֶאֱסְרוּ לָהֶם, עַל כֵּן בְּחֵרוֹ לְפִי שַׁעַת
לְאָכַל מֵאֲכָלֵי חֶלֶב, וְאֲנוּ עוֹשִׂין זִכָּר לָזֶה.

וּבַסְּפָרִים הַעוֹסְקִים בְּטַעְמֵי הַמְּנַהֲגִים,
מוֹבָאִים טַעְמִים נוֹסְפִים:

טוֹבָה הִיא אוֹ לֹא, וְגַם כְּשִׂרְאִיתֶיהָ בַּפֶּעַם
הָרִאשׁוֹנָה, וְנִכְרַ כִּי הַחֵן וְהַיָּפִי מִצוּיִים בָּהּ,
עֲדִין הָיָה חֲשָׁשׁ בְּקִרְבֵי שָׂמָא נִבְעָרָה הִיא
מִדַּעַת, אוֹ שִׁישׁ לָהּ כָּל מוֹם נִסְתָּר אַחֵר. רַק
לְאַחַר שֶׁעָבַר זְמַן נִכְרַ, וְהַבְּנֵיתִי כִּי שְׁלֵמָה הִיא
בְּכָל מִינֵי שְׁלֵמִיּוֹת - אֲזִי שִׁמְחֵתִי שְׁלֵמָה,
בְּנִשְׂוֹאֵינִי, וְרוֹצֶה אֲנִי לַעֲרוֹף מִחֲדָשׁ אֶת הַחֲתֻנָּה,
וְהַפֶּעַם בְּלֵב שְׂמִחַת בְּלִי חֲשָׁשׁוֹת כְּלִשְׁהוֹן.

וּמַעַתָּה מִיִּשְׁבֵּת הַשְּׂאֵלָה: כְּאֲשֶׁר בִּקְשׁ
הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא לְתֵת תוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, חֲזוֹר
עִם הַתוֹרָה עַל כָּל הָאֲמוֹת וְלֹא קְבִלוּהָ, מֵהַ
עָשָׂה? כִּפְּהָ עַל יִשְׂרָאֵל הֵרַ כְּגִיגִית וְנִתֵּן לָהֶם
אֶת הַתוֹרָה, בְּעַל כְּרַחֲנוּ קְבִלְנוּהָ וְלֹא יִדְעֵנוּ
מֵהַ טִיבָהּ, רַק בְּעִבּוֹר זְמַן נוֹדַע לָנוּ מֵהַ גְּדוֹל
עֲרֻכָהּ וּמֵהַ רַבָּה יְקָרְתָהּ שֶׁל הַתוֹרָה שְׁנֵתֵנָה
לָנוּ, לְפִיכֵן מִן הָרְאוּי לְשִׁמְחַת בְּשִׁמְחַתָּהּ שֶׁל
הַתוֹרָה וְלִקְבַעַת אֶת יוֹם שְׁמִחַת תוֹרָה כְּכַרְת
זְמַן חֲצִי שָׁנָה לְאַחַר מוֹעֵד קְבִלְתָּהּ.

טַעַם לְמִנְהַג אֲכִילַת 'מֵאֲכָלֵי חֶלֶב' בְּחַג הַשְּׁבוּעוֹת

בְּיָדוּעַ מִנְהַג יִשְׂרָאֵל לְאָכַל מֵאֲכָלֵי חֶלֶב
בְּחַג הַשְּׁבוּעוֹת, וְטַעְמִים רַבִּים נֶאֱמָרוּ בְּזֶה.
וְאֲנוּ נִמְנָה פְּמָה מֵהֶם:

בְּדַבְרֵי הַרְמ"א (או"ח תצד, ג) מְבָאָר הַטַּעַם,
שִׁישׁ בְּזֶה רָמַז לְקִרְבַּן "שְׁתֵּי הַלֶּחֶם" שֶׁהִקְרַב
בְּמִקְדָּשׁ בְּחַג שְׁבוּעוֹת, וְזֹאת לְאוֹר הַהִלְכָה
(יו"ד צד, ג) שֶׁאֲסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹתָהּ כְּכַר לֶחֶם
בְּאֵרוֹחָה בְּשָׂרִית וְאַחַר כֵּן בְּאֵרוֹחָה חֶלְבִית,
שָׂמָא דְבַק בָּהּ מִשְׁהוּ מִן הַבֶּשֶׂר. וּבְכַף שְׂאֲנַחְנוּ
אוֹכְלִים שְׁתֵּי סְעוּדוֹת, בְּשָׂרִית וְחֶלְבִית - אֲנוּ
מִשְׁתַּמְשִׁים מִמֵּילָא בְּשְׁתֵּי כְּכָרוֹת.

עוֹד כְּתִב הַמְּגַן אֲבָרָהֶם (שם סק"ו): "יֵשׁ
הַרְבֵּה טַעְמִים לְאֲכִילַת מֵאֲכָלֵי חֶלֶב בְּשְׁבוּעוֹת,
וּמִצְאָתִי כְּתוּב הַטַּעַם, דְּאִיתָא בְּזֵהָר שְׂאוֹתֵן
שְׁבַעַת שְׁבוּעוֹת הָיוּ לְיִשְׂרָאֵל כְּשֶׁבַעַת נְקִיִּים,
דְּגַמַּת אִשָּׁה הַמְּטַהֲרַת מִנְּדָתָהּ, וְיָדוּעַ שְׁדָם

❖ התורה הקדושה נמשלה לחלב, כפי שאומר הפסוק: "דבש וחלב תחת לשונך" (שיר השירים ד, יא). ובדיוק כפי שהחלב סועד ומזין את התינוק, ואין לו שום יכלת לאכול משהו אחר מלבד חלב אמו, כך גם התורה היא המזון היחיד שיש בכחו לספק את החיות הדרושה לנשמת האדם.

❖ כידוע (עי' סוטה ה, ב), נתגלע ריב בין ההרים הגבוהים של ארץ ישראל, הר כרמל, הר תבור, והר חרמון, מי ראוי לזכות שעליו יתן ה' את התורה, ולבסוף הר סיני שהיה שפל וענו מכלם, ולא ראה את עצמו כלל מעמד ראוי, זכה שעליו נתנה תורה. ומאד זה נרמז בפסוק בתהלים (סח, יז): "למה תרצדון הרים גבננים הדר חמד אלהים לשבתו אף ה' ישכן לנצח", על פן אוכלים 'גבינה' המרמזת לבטוי 'הרים גבננים', להזכיר את מוסר ההשכל הנובע מבחירת ה' דוקא בשפל ובענו.

❖ המלה "גבינה" עולה בגימטריה 70, לרמז ש'שבעים פנים לתורה'. כמו כן, המלה "חלב" עולה בגימטריה 40. שאנו אוכלים מאכלי חלב בשבועות לזכר 40 הימים בהם שקה משה על הר סיני ולמד את התורה כלה.

❖ לכאורה יש לטען שהחלב אסור באכילה מדין 'אבר מן החי', ואסור זה כלול כבר בשבע מצוות בני נח, אותן שמרו בני ישראל גם לפני מעמד הר סיני. בכל אופן, עם קבלת התורה שתארה את ארץ ישראל כ"ארץ זבת חלב ודבש" (שמות ג, יז), התרה לבני ישראל אכילת חלב, נמצא אותו יום שלאחר מעמד הר סיני היה הפעם הראשונה שבני ישראל אכלו מאכלי חלב. על פן אנו אוכלים מאכלי חלב בשבועות, לזכר אכילת בני ישראל מאכלי חלב בפעם הראשונה לאחר מתן תורה.

❖ לאחר מתן תורה, נעשו ישראל תשושי כח, כמאמרם ו"ל (סנהדרין כו, ב): "הפלא עצה

הגדיל תושיה. אמר רבי חנן: למה נקרא שמה תושיה - מפני שהיא מתשת כחו של אדם", על פן הצרכו לאכל מאכלי חלב קלים לעכול, לזכר זה אוכלים מאכלי חלב.

❖ איתא בגמרא (מכות כג, ב) שכל אחד משם"ה ימות החמה מקביל לאחד משם"ה מצוות לא תעשה שבתורה. ולכאורה איזה לאו מקביל ליום חג השבועות? התורה אומרת: "ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו". מכיון שהיום הראשון להבאת הבכורים הוא 'חג שבועות' (התורה קוראת לשבועות "חג הבכורים"), חציו השני של הפסוק - המנעות מאכילת בשר בחלב - היא מצוות ה'לא תעשה' המקבילה לחג השבועות. על פן, בשבועות אנו אוכלים מאכלי חלב, ונזהרים שלא לערב בינם לבין מאכלי בשר - ובכך מקימים את מצוות ה'לא תעשה' המקבילה למצוות החג.

❖ משה רבנו, לאחר שנצל מן היאור על ידי בתיה, שאמצה אותו ולקחה אותו לבית פרעה. סרב לינק מהנשים המצריות. בגמרא (סוטה יב, ב) מבאר שפיו היה חזק להשאיר טהור, מכיון שהוא פה העמיד לדבר עם השכינה בהר סיני. על פן אנו אוכלים מאכלי חלב - להזכיר את קדשת משה נותן התורה.

❖ רבי פנחס מקוריץ זיע"א היה אומר, שמאכלי חלב נחשבים כשפלים ונחותים לעמת מאכלי בשר, על פן אנו אוכלים אותם בחג השבועות, להורות לנו דברי חז"ל, שמדת הענוה היא המפתח לזכיה בקנייני תורה, כדאמרו (תענית ז, א): "דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה".

חובת ההכנה וההטהרות פתנאי לתורה קדשת התורה - אינה חלה על האדם ללא מאמץ והכנה, כדי לזכות לאור תורה - צריך האדם להתיגע בהכשרת עצמו, ולטהר לבו

ונפשו כְּדֵי לְסַפֵּג אֶת הַשְּׁפַע הַרוּחָנִי הַבָּא מִלְמוּד התורה, וכפי גִּדְל הַהֲכָנָה - כִּף גִּדְל הַהֲשָׁפָעָה. וְכֵן פִּרְשׁ ה' אֹר הַחַיִּים' הַקְדוּשׁ (שְׁמוֹת ל"ג, י"א) אֶת הַפְּסוּק: "וְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה פָּנִים אֶל פָּנִים" - "הַפְּנֹנָה בְּזֶה הוּא כְּפִי שְׁעוֹר הַהֲכָנָה שֶׁהִיָּה עוֹשֶׂה מֹשֶׁה לְהַקְבִּיל פָּנֵי שְׁכִינָה, לְאוֹתוֹ שְׁעוֹר תְּהִיָּה הַהֲשָׁגָה מִפְּנֵים הַעֲלִיּוֹנִים, כִּי כְּפִי אֲשֶׁר יִכּוֹן אָדָם עֲצָמוֹ לְהִשְׁפַּעַת הַקְדוּשָׁה - וְיִשְׁיֵג."

הַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה אוֹמַרְת (שְׁמוֹת י"ט, ב) "וַיִּסְעוּ מִרְפִּידִים וַיָּבֹאוּ מִדְּבַר סִינַי", וְלְכַאוֹרָה תְּמוּהָ, לְאִיזָה צִרְף נִתְפָּרֵשׁ כְּאֵן בִּיאָתֶם מִרְפִּידִים, וּמִבְּאֵר הַמְדָרְשׁ (מְכִילְתָּא תְּדֵשׁ א): "וַיִּסְעוּ מִרְפִּידִים וַיָּבֹאוּ מִדְּבַר סִינַי". וְהֵלֵא כְּבֹר נֶאֱמַר בְּפָרְשַׁת מִסְעוֹת וַיִּסְעוּ מִרְפִּידִים וַיִּחַנּוּ בְּמִדְבַר סִינַי, וְמָה תִּלְמוּד לֹאמַר וַיִּסְעוּ מִרְפִּידִים וַיָּבֹאוּ מִדְּבַר סִינַי; הַקִּישׁ נִסְיַעְתֶּן מִרְפִּידִים לְבִיאָתֶם לְמִדְבַר סִינַי, מָה בִּיאָתֶם לְמִדְבַר סִינַי בְּתִשׁוּבָה, אִף נִסְיַעְתֶּם מִרְפִּידִים בְּתִשׁוּבָה."

שׁוֹאֵל הַנְּצִי"ב ב'הַעֲמֵק דְּבַר', לְכַאוֹרָה לְמֵאֵי נִפְקָא מִנָּה שֶׁהִיָּתָה יִצְיָאָתֶם מִרְפִּידִים בְּתִשׁוּבָה? וְלְצִרְף מָה נִתְפָּרֵשׁ עֲנִין זֶה? אֵלֵא, מִבְּאֵר הַנְּצִי"ב, "מִכְּאֵן יֵשׁ לְלַמֵּד, שְׁכָל דְּבַר שֶׁבְּקִדְשָׁה - מָה שֶׁהָאָדָם מְכִין עֲצָמוֹ יוֹתֵר, חַל עֲלָיו יוֹתֵר הַהֲבִיָּשׁ לְזֶה". וּבְאֵר בְּזֶה פֶּשֶׁר מִעֲשִׂיו שֶׁל רַבִּי חִיָּא (ב"מ פ"ה, א), שֶׁלְמַעַן לֹא תִשְׁתַּכַּח תּוֹרָה מִיִּשְׂרָאֵל, הִיָּה זֹרַע פִּשְׁתָּן, מִמֶּנּוּ עוֹשֶׂה רִשְׁתוֹת, צַד צְבָאִים, וּמַעֲרוּתֵיהֶם יוֹצֵר גְּוִילִים לְסַפְרֵי תּוֹרָה, בְּהֶם לְמַד תּוֹרָה לְתִינוּקוֹת. וְלְכַאוֹרָה לְמָה הַצִּרְף לְהַכִּין הַכֹּל מִתְחַלָּה? הִיָּה לוֹ לְקִנּוּת קֶלֶף בְּשׁוֹק וְלִכְתָּב עֲלָיו סַפְרֵי תּוֹרָה, אֵלֵא לְמַדְנֵנו שֶׁבְּקִישׁ רַבִּי חִיָּא לְהַתְאַמֵּץ בְּיוֹתֵר בְּהֲכָנָה, כִּי יִדַע שְׁכָפִי גִּדְל הַהֲכָנָה, כִּף תְּחַדֵּר הַתּוֹרָה בְּעֵמֶק לֵב הַתְּלַמִּידִים הַרְכִּים.

וּבְזֶה מְסַבֵּר מְאֹד הַמַּגִּיד בְּהַגְדָּה שֶׁל פְּסוּכ: "אֵלֵנו קָרְבָנוּ לְפָנֵי הַר סִינַי וְלֹא נָתַן לָנו אֶת הַתּוֹרָה - דִּינֵנו", וְהַשְּׁאֵלָה מִפְּרִסְמַת, מָה תּוֹעֵלַת יֵשׁ בְּקִרְבָּה לְפָנֵי הַר סִינַי לְלֹא קְבִילַת הַתּוֹרָה, שְׁאֵנו אוֹמְרִים דִּינֵנו בְּזֶה? אֵלֵא הָעֲנִין הוּא שֶׁמְטַבֵּעַ הָאָדָם לְחַפְשׁ אַחַר

הַתּוֹצְאָה, אוֹלָם עֲלֵינוּ לְדַעַת כִּי בְּיַחַס לְתּוֹרָה, הַהֲכָנָה הִיא הַעֲקָר, וְלֹא דוֹקָא הַתּוֹצְאָה. וְלְכָךְ אָנוּ אוֹמְרִים "אֵלֵנו קָרְבָנוּ לְפָנֵי הַר סִינַי דִּינֵנו", שֶׁהַהֲכָנָנוּת לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי, שְׁוָה וַיִּקְרָה הִיא בְּעֵינֵינוּ, אֲפֵלוּ אֵלֵנו לֹא הִשְׁגָנוּ אֶת הַתּוֹצְאָה.

כְּדֵי לְזַכּוֹת לְקִדְשָׁה - צִרְף לְהִיּוֹת הַשְּׂרָשׁ וְהִיסוּד לְשֵׁם שְׁמַיִם

נִקְרָה נִסְפַת לְמַדְנֵנו מִמְעֲשֵׂיו שֶׁל רַבִּי חִיָּא, וְהִיא שְׁכָפִי לְזַכּוֹת לְתּוֹרָה, צִרְף לְהִיּוֹת הַכֹּל בְּתַהֲרָה לְשֵׁם שְׁמַיִם, מִמֶּשׁ מִהַשְּׂרָשׁ וְהִיסוּד, בְּלֹא שְׁתוּף שׁוּם פְּנֹנָה זָרָה. וְכֵן בְּאֵר הַמְהַרְשֵׁ"א שָׁם, שֶׁהִיָּה רַבִּי חִיָּא זֹרַע אֶת הַפִּשְׁתָּן וְצַד אֶת הַצְּבָאִים בְּעֵצָמוֹ "שְׁכָל מַעֲשֵׂה הַזֶּה לְתּוֹרָה הוּא בְּתַחֲלָה לְשֵׁם שְׁמַיִם, וְלֹא הִיָּה בּוֹ שׁוּם שְׁתוּף דְּבַר אַחַר וְכִנּוּנָה אַחֲרַת שְׁלֹא לְשֵׁם שְׁמַיִם, כִּי אֵלֵנו קָנָה בְּהִמָּה לְעוֹרָה - הִיָּה בּוֹ מִצַּד הַמוֹכַר שְׁתוּף דְּבַר אַחַר, אֲבָל מִתְחַלֵּת גִּדְל הַפִּתְנָא הִיָּה לְשֵׁם תּוֹרָה וְלְמַצְוָה."

וְכֵן יְדוּעַ הַמְקַבֵּל מִהַגְרָ"א וְצ"ל, שְׁאֵם הִיּוֹ בּוֹנִים בֵּית כְּנִסְת בְּקִדְשָׁה לְשֵׁם שְׁמַיִם מִתְחַלֵּתוֹ, דִּהְיָנוּ שְׁאֵף הַקְרָדָם הַחוּטָב עֲצִים הִיָּה נִתּוֹן בְּיַדֵי יִשְׂרָאֵל הַעוֹשֶׂה בְּמַחְשְׁבָה לְשֵׁם שְׁמַיִם - אֲזַי לֹא הִיּוֹ מִתְפַּלְלִים בְּאוֹתוֹ בֵּית הַכְּנִסְת בְּמַחְשְׁבָה זָרָה לְעוֹלָם.

וְכַתֵּב מִהַר"ם שִׁיק (ח"א ס"י מא) שְׁעַדִּיף לְהַתְפַּלֵּל בִּיחִידוּת, מְאֹשֶׁר בְּבֵית כְּנִסְת שְׁנִבְנָה תוֹף כְּדֵי חִלוּל שְׁבַת. וְכֵן אָמַר הַגָּאוֹן הַצַּדִּיק רַבִּי אֱלִיהוּ לֹפְיָאן וְצ"ל, מִשֵּׁם רַבִּי חַיִּים מוֹלוּז'יין וְצ"ל, שֶׁהַלּוּמֵד תּוֹרָה בְּבֵית שְׁנִבְנָה תוֹף חִלוּל שְׁבַת, לֹא יִצְלִיחַ בְּלְמוּדוֹ, כִּי קִירוֹת הַבַּיִת טְמֵאִים.

וּסְפַר בְּעֵינֵי זֶה רַבִּי אֱלִיהוּ לֹפְיָאן וְצ"ל, מַעֲשֵׂה בְרוּחַ שְׁנִבְנָה בְּאָדָם אַחַד, וְכֹאֲשֶׁר רְצוֹ לְבַדֵּק אִם אֵכֵן זֶהוּ גִּלְגוּל נְשָׁמָה אוֹ סֵתָם רִיחַ טְמֵאָה - הַנִּיחוּ עַל רֹאשׁ הָאָדָם שְׁבוּ הִיָּתָה הַרוּחַ 'סִפְר הַזֹּהַר', שְׁכָף הִיָּה מְקַבֵּל

לבדק את הדבר, והיה אם תזעק הרוח בהתקרב אליה ספר קדוש, היה אכן סימן כי זהו גלגול נשמה.

והנה כאשר הניחו את ספר הזהר הקדוש על ראש האדם ההוא, לא נודעו צעקה הרוח כלל. הלכו והביאו ספר הזהר מדפוס אחר, ומיד זעקה ורעשה הרוח. כאשר שאלו אותה מדוע לא הפחידה הספר הראשון, ומה ההבדל ביניהם, השיבה שאכן היה זה אותו הספר, אך הראשון הדפס על ידי מחללי שבת, ואלו השני הדפס על ידי אנשים יראים.

אמר על זה רבי אליהו זצ"ל, הרי לנו שני ספרים זהים בתכנם ובצורתם, אלא שהאחד הוכן בקדשה ואלו לשני חסרה מעלה זו, לכאורה נדמה שבמבחן התוצאה אין כל הבדל ביניהם, עד שבא המעשה הזה ומלמדנו שיש חשיבות רבה לאפן בו נעשים הדברים, אם בקדשה או חס ושלום להפך.

לסיום הדברים, נביא מקצת מהלכות ומנהגי החג, לשם תזכורת, ויהי רצון שיהיו הדברים לתועלת בעזרת ה'.

✦ כתב הגר"ח פלאג"י (מועד לכל חי סי' ח' אות ו'): "ערב שבועות יפריש צ"א פרוטות, וישלים עד שעור שתי פעמים ב"ן (דהינו יוסיף עוד י"ג להשלמת ק"ד פרוטות) ויתנם לתלמיד חכם עני וענו, והוא תקון לעוון אדם הראשון ועוון העגל ולפגם הברית, והוא סגלה לחשוכי בנים, ומקרב הגאולה". אולם, ודאי שאי אפשר להסתפק בסוף זה כדי לצאת ידי חובת נתינת צדקה בערב חג, שהלא ידוע שביום טוב - מצוה במיוחד לשמח לב עניים, ותביעה גדולה על מי שמשמח את עצמו ואינו משמח לב העניים בחג, וכדכתב הזהר הקדוש (יתרו פח, ב): "ואי הוא חדי בלחודוי ולא יחיב למסכני עונשיה סגי. דהא בלחודוי חדי ולא יחיב חידו לאחרא. עליה כתיב

(מלאכי ב) וזריתי פֶּרֶשׁ על פְּנֵיכֶם פֶּרֶשׁ חֲגִיכֶם", (תרגום: ואם הוא שמח לבדו, ואינו נותן לעניים - ענשו גדול, שהלא לבד הוא שמח ואינו משמח אחרים, ועליו כתוב: וזריתי פֶּרֶשׁ על פְּנֵיכֶם פֶּרֶשׁ חֲגִיכֶם). על כן, מי שאינו מוצא עני שיהא סמוך על שלחנו בחג, יתרום בערב חג שעור מזון ב' סעודות לעניים, ומקבל לשער זאת מינימום כ-70 שקלים.

✦ סעודת הלילה - לכתחלה צריכה להיות בשרית ולא חלבית. הגם שהמנהג לאכל סעודה חלבית, יש להמנע מלנהג כן בסעודת הלילה, וזאת מב' טעמים, א. משום כבוד יום טוב ראוי שהסעודה תהיה בשרית, שאין שמחה אלא בבשר ויין. ב. טבע החלב להפיל תנומה על האדם, וממילא אין זה מתאים בלילה זה שאנו עתידים להיות געורים ולעסוק בתורה עד אשמרת הבקר.

✦ יש להשתדל לשנות בסעודת הלילה רביעית יין, שהלא יש אומרים כי חיוב שמחה בבשר ויין בליל יום טוב מן התורה, וגם למקלים - על כל פנים חיובו מדרבנן (עי' שע"ת סי' תקכ"ט סק"ב). וגם בזה יש אומרים שיצא ידי חובה ברביעית של הקדוש, ויש אומרים שצריך שתיה בתוך הסעודה, ומלבד זה יש הסוברים שסגי בפחות מרביעית, והמצוה היא לשנות שעור שנהנה ממנו. וכל אדם ינהג בזה כפי כחו וגבורתו ויכלתו לשנות יין.

✦ עקר התקון הוא קריאת התנ"ך כפי סדר המובא בדברי האר"י, שהם כ"ד פתבי הקדש, הרומזים לכ"ד קשוטי פלה. ולאחר מכן קורין בתר"ג מצוות, מדרשי מתן תורה, ו'אדרא רבה' (ואם נותר זמן קורין גם 'אדרא זוטא'). יש שנוהגים ללמד בתחלת הלילה ש"ס ופוסקים, כשעוד הראש צלול, ורק לאחר חצות מתחילים לקרא את התקון.

אדם להיות שמח וטוב לב במועד, הוא ואשתו ובניו וכל הנלוים אליו. כיצד משמחן? הקטנים נותן להם קליות ואגוזים; והנשים קונה להם בגדים ותכשיטין כפי ממונו". יש אומרים שאם האשה מוחלת נפטר מחיוב זה, אולם יש הטוענים שגם אם היא מוחלת, אין בכך כלום, כי למעשה האשה עצמה מחיבת בשמחה, ואפן הקיום הוא על ידי נתינת בעלה, ממילא במחילתה - אין סבה שתפטר מחיובה בשמחה. ויש סוברים שאפשר לקיים מצות שמחה באשה על ידי קניית פרחים וכדו' אם שמחה בזה, ולא דוקא בבגדים ותכשיטים.

❖ מבאר בגמרא (פסחים סח, ב) שלכל הדעות 'חג שבועות' צריך להיות במתכנת של "חציו לה' וחציו לכם". ועל פי זה, דעת מרן רבנו עובדיה יוסף זצ"ל שגם אם געור האדם כל הלילה, אל לו לכלות את זמן היום בהשלמת שעות השנה, שהלא צריך להקדיש חציו לה' בלמוד תורה, וחציו לכם בתענוג אכילה ושתיה. בפרט שחג השבועות זמן מסגל להתעלות בתורה, ואין ראוי לכלות את השעות היקרות בשנה, ואם הפך את הלילה ליום והיום ללילה מה עשה בזה? על כן נמנע מעט רק כדי שתתישב דעתו, ויתעורר לקיים את הענינים היקרים הבאים בחובת היום. אמנם ב"אור לציון" (ח"ג עמ' קצה) כתב ללמד זכות, שהלומדים כל הלילה מקימים 'חציו לה' בלמוד הלילה, והיום פלו בבחינת 'חציו לכם' - שנה אכילה ושתיה, אולם לבסוף פקפק בזה.

❖ בשנה זו, יחול ליל חג השבועות במוצאי שבת. וכתב ב'אור לציון' (שם): "כיון שגעורים בליל חג השבועות, רגילות היא לישן בערב חג השבועות כדי להשאיר געורים בלילה, וגם אם חל ערב חג בשבת, נראה שאף על פי שאין לו לאדם לומר

❖ העוסק בתורה בליל שבועות, ומגשים לפניו מדי פעם בפעם כוסות שתיה קרה או חמה - יש שכתבו שעל מנת לצאת מן הספק, יכונן בברכתו רק על הכוס שלפניו, ואחר כך יסלק דעתו, ואם שתה כשעור - יברך ברכה אחרונה, ושוב יכול לברך ברכה ראשונה על הכוס השנייה בלא חשש. ואמנם דעת 'אליה רבה' ומאמר מרדכי' שגם אם היה דעתו בברכתו הראשונה לשותת עוד, לאחר שברך ברכה אחרונה חשיב 'סלוק דעת' ויכול לברך שוב על הכוס השנייה, אולם יש מן האחרונים שחלקו עליהם (עי' פה החיים סי' קצ סק"ח), על כן יש לכתחלה לעשות כפי הפתרון שהזכרנו בריש הסעיף. ואם לא עשה כן, יסמוך בברכה אחת גם על הכוסות האחרים ששותה, כל שלא יצא ממקומו.

❖ בערך חצי שעה לפני זמן עלות השחר הראשון, מי שאפשר לו הולך לטבל במקוה. טבילה זו - יש בה סוד גדול, והוא שלאחר שקשטנו את הפלה בכ"ד קשויטין, אנו כביכול יורדים עמה לטבילת ההטהרות לבעלה, וכדברי רבנו האר"י (שעה"כ פ"ט): "ובהגיע אשמרת הבקר מעט קדם עלות השחר, בעת שמשחירין פני הרקיע במזרח, אשר אז נקראת 'אילת השחר' פנודע - אז צריך שתטבל במקוה ותכונן אל המקוה העליון שהוא כתר עליון... וטעם הדבר הוא לפי שאנחנו בלילה הזה עושים ב' דברים, הא' הוא להמשיך את כתר העליון דז"א על ידי עסק התורה פנוזר, ואחר כך באשמרת הבקר אנו נעשים שושבינין דמטרוניתא רחל נוק' דז"א, ומוליכים את הפלה הפלוזה לבית הטבילה, וטובלת במקוה העליון הנז' שהוא הכתר הנזכר, וגם אנחנו שושבינין דילה טובלים עמה".

❖ מצוה לשמח את בני ביתו ב'חג, כדברי השלחן ערוך' (ארח חיים תקט, ב): "חייב

‘אישן בשבת כְּדִי שְׂאֲעֶשֶׂה מְלֹאכְתִּי בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת’, מִפְּנֵי שְׂמֵרָאָה שְׂמָה שֵׁישׁן וְנָח בְּשַׁבַּת הוּא בְּשִׁבְלֵי הַחַל, אֶלָּא צְרִיף לֹמַר ‘אֲנוּחַ כִּי שַׁבַּת הַיּוֹם’, וְכִמּוֹ שְׂפָתַי הִמְגִּין אֲבָרְהֵם בְּסִימָן ר”צ בְּשֵׁם סֵפֶר חֲסִידִים, מִכָּל מְקוֹם נִרְאָה שֵׁיכּוֹל לֹמַר שֵׁישׁן בְּשִׁבְלֵי לֵהִיּוֹת עַר בְּלֵיל שְׁבוּעוֹת, כִּינּוֹן שֶׁהוּא לְצַרְף מִצְוֵה וְאִין הַלְמוּד דְּבַר חַל הָאָסוּר בְּשַׁבַּת”.

❖ בְּגֵדֵי יוֹם טוֹב, אִין לְלַבָּשׁ קָדָם צֵאת שַׁבַּת, דְּקִימָא לָן ‘אִין שַׁבַּת מְכִין לְחַל’, וְכֵן אִינוּ מְכִין לַיּוֹם טוֹב שְׂקִדְשָׁתוּ פְּחוּתָהּ. עַל כֵּן יֵשׁ אוֹמְרִים שְׂלִבֶּשׁ בְּגֵדֵי יוֹם טוֹב כְּבָר מְעַרְבֵי שַׁבַּת, וְלִדְעַת ‘כִּף הַחַיִּים’ יֵשׁ לְלַבָּשׁ מְשַׁבַּת בְּבִקְרָה. וְיִזְהַר שִׁיְהִיָּה לוֹ גֵר גָּדוֹל הַדְּלוּק מְעַרְבֵי שַׁבַּת, כְּדִי שֵׁיכּוֹל לְהַדְּלִיק מִמֶּנּוּ גֵרוֹת שַׁבַּת.

❖ מִן הַרְאוּי לְהַקְדִּים סְעוּדָה שְׁלִישִׁית כְּדִי שְׂיֵאכֹל אֶת סְעוּדַת הַלַּיְלָה לְתַאֲבוֹן, וְכֵן שְׂיִשְׂאָר לוֹ זְמַן לִישׁוֹן כְּדִי שְׂיָבוֹא עֲרֵנִי לְלַיְלָה.

יְהִי רְצוֹן שְׂנוֹזְכָה לְנַצֵּל אֶת הַחֵג הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה, וְלִקְבֹּל מִחֻדָּשׁ אֶת הַתּוֹרָה בְּשִׁלְמוֹת, בְּבַחֲיִנַת ‘נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע אֲמָרוֹ כְּאֶחָד’, לְכוּן הֵיטֵב בְּבִרְכוֹת הָעוֹסְקוֹת בְּעֲנִינֵי תּוֹרָה, ‘אַהֲבַת עוֹלָם’ בְּעָרֵב וּבְבִקְרָה, לְבַקֵּשׁ וּלְהַתְחַנֵּן שְׂנוֹזְכָה לְהַחֲכִים בַּתּוֹרָה, שְׂבַנִּינוּ יְגַדְלוּ לֵהִיּוֹת עוֹסְקֵי תּוֹרָה, שְׂבַנִּינוּ תַנְשֵׂאנָה לְתַלְמִידֵי חֲכָמִים מִפְּלִגֵי תּוֹרָה, וּבְזִכּוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה נִזְכָּה לְגֵאֲלָה הַשְּׁלֵמָה, שְׂהֵלָא ‘לֹא תִרְכָּה יְרוּשָׁלַיִם אֶלָּא בְּעוֹזֵן בְּטוֹל תּוֹרָה’ - וּבְזִכּוֹת עֶסֶק וְלְמוֹד הַתּוֹרָה, נִזְכָּה לְרֵאוּתָהּ בְּבַנְיָנָה, כְּבִיאַת גּוֹאֵל צְדָק בְּמַהֲרָה בְּיַמֵּינוּ אָמֵן.

בשורה טובה לאנשי התורה ולומדיה

בסיעתא דשמיא יצא לאור עולם סדרת הספרים

"אשיחה בחקיד"

על פרשיות השבוע באגדה

מתוך סדרת הספרים אשיחה בחקיד באגדה ובהלכה

מהרב אורן נזרית שליט"א

ערוכים מתוך שנתיים של שיעורים שבועיים

שהופצו בדיסקים "אשיחה בחקיד" א,ב,ג

הספרים מעוטרים בהסכמות גדולי הדור

השיחות והשיעורים מלאים בדרכים

לקנייני תורה ועבודת ה'

משולבים בסיפורים

על גדולי ישראל ודרך עבודתם

וכעת מבקשים לזכות את הציבור הקדוש

לסייע ולהיות שותף

להשלים את סדרת הספרים לזיכוי הרבים

וזכות לימוד התורה וזיכוי הרבים תגן בעדכם

ניתן להקדיש פרשיות

לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב

